

Pressupostos participatius al món local

El repte d'incorporar la ciutadania
en la definició del pressupost públic

Sèrie Benestar i Ciutadania

Aquesta publicació és fruit de la creació, per part del Servei de Convivència, Diversitat i Participació Ciutadana, d'un espai d'intercanvi d'experiències i d'aprenentatge col·laboratiu entre municipis (tant catalans com europeus) que han impulsat pressupostos participatius els darrers anys. Així mateix, s'hi incorporen les reflexions d'experts i expertes de diverses universitats i de la UE que han aportat el seu coneixement des d'una mirada més acadèmica.

L'objectiu de la publicació és posar a disposició dels ens locals una eina que els permeti dissenyar processos de pressupostos participatius de qualitat.

1a edició: març de 2019

© de l'edició: Diputació de Barcelona

Producció i edició: Gabinet de Premsa i Comunicació de la Diputació de Barcelona

Composició: Ormograf S.A.

Índex

	Presentació	5
1.	Introducció	6
2.	Pressupostos participatius als municipis catalans: trajectòria, aprenentatges i reptes de futur Ismael Blanco	8
3.	Els pressupostos participatius a debat: proposta per impulsar experiències de qualitat al món local Carola Castellà	18
4.	Jornada «Pressupostos participatius en l'àmbit local», Barcelona, 21 de febrer de 2018	35
4.1.	Pressupostos participatius, per a què? Yves Sintomer	35
4.2.	Pressupostos participatius en l'àmbit supranacional Gianluca Sgueo	47
4.3.	Recull d'experiències	57
	SANT CUGAT, Catalunya	57
	PALMA DE MALLORCA, Illes Balears	62
	CASCAIS, Portugal	65
	PAVIA, Itàlia	69
	PARÍS, França	73
5.	Casos pràctics: Anàlisi d'experiències de pressupostos participatius 2016 Carola Castellà	79

Presentació

La participació ciutadana es caracteritza per fomentar un rol actiu de la ciutadania en la presa de decisions en les polítiques públiques.

La Diputació de Barcelona entén la participació ciutadana com el dret de la ciutadania d'intervenir, de manera individual o col·lectiva, en la definició i l'aplicació de les polítiques públiques de l'Ajuntament a través de processos de consulta, deliberació, decisió, implementació i avaluació, i aposta per un model de democràcia participativa com a forma de govern que es fonamenta en el desenvolupament de processos participatius a través dels quals la ciutadania recupera espais de decisió.

Els pressupostos municipals són una de les formes de participació que en els últims anys ha tingut un paper clau en la definició de la participació ciutadana en l'àmbit municipal.

Els pressupostos participatius tenen, avui, un paper clau en molts governs municipals que aposten per un nou model de gestió pública, en el qual la participació representa una manera directa d'incidir amb una eina clau per a la gestió pública de les actuacions municipals. Permeten la participació directa de la ciutadania en l'elaboració dels pressupostos públics i l'impliquen en dos àmbits diferents.

D'una banda, permeten incidir en la reflexió de necessitats, identificació de demandes i prioritització de despeses i, de l'altra, en el seguiment de l'execució del pressupost i, per tant, en la rendició de comptes continuada per part dels equips de govern.

Amb aquesta guia, *Pressupostos participatius al món local: el repte d'incorporar la ciutadania en la definició del pressupost públic* volem dotar als ens locals d'una eina que els permeti dissenyar estratègies per incorporar la ciutadania en la presa de decisions públiques.

Espero, doncs, que aquesta publicació esdevingui una bona pràctica i un instrument capaç de donar resposta a la implantació de polítiques de foment de la participació arreu del territori.

ANTONI GARCIA ACERO
Diputat delegat d'Igualtat i Ciutadania

1. Introducció

Durant l'any 2017, el Servei de Convivència, Diversitat i Participació Ciutadana va impulsar diversos grups de treball sobre pressupostos participatius en municipis de la demarcació de Barcelona. L'objectiu de les reflexions fetes en aquest grups era definir possibles models i estratègies sobre experiències de pressupostos participatius en el món local.

D'aquest treball de construcció col·lectiva de coneixement en van sorgir dos productes.

D'una banda, el Quadern de Participació Ciutadana número 5 «Pressupostos participatius al món local». Aquest quadern recull una sèrie de criteris que s'han de tenir en compte a l'hora d'impulsar pressupostos participatius de qualitat des del món local.

De l'altra, la jornada «Pressupostos participatius en l'àmbit local», que va tenir lloc a Barcelona el 21 de febrer de 2018. L'objectiu d'aquesta jornada va ser crear un espai d'intercanvi d'experiències i d'aprenentatge col·laboratiu entre municipis (tant catalans com europeus) que ja havien tingut alguna experiència en l'impuls dels pressupostos participatius (com París, Pavia, Cascais, Sant Cugat del Vallès, Palma de Mallorca) i experts/es de diverses universitats (com Yves Sintomer, Rosa Borge o Ernesto Ganuza) i de la UE (Gianluca Sgueo) que van aportar el seu coneixement des d'una mirada més acadèmica.

Pressupostos participatius al món local: el repte d'incorporar la ciutadania en la definició del pressupost participatiu és el recull del treball realitzat aquests darrers anys.

En el primer capítol, més introductori, fem un repàs de l'evolució de les experiències de pressupostos participatius als municipis catalans i n'apuntem els principals aprenentatges assolits i els reptes de futur que queden pendents.

En el segon, presentem quins són els aspectes essencials a tenir en compte a l'hora d'impulsar experiències de pressupostos participatius de qualitat al món local. El disseny de criteris i recomanacions s'ha dut a terme a partir de la reflexió dels grups de treball amb diversos municipis, de l'anàlisi d'anteriors experiències i de la consulta de la literatura especialitzada en el tema.

El tercer capítol és el recull de materials de la jornada «Pressupostos participatius en l'àmbit local» duta a terme a Barcelona el 21 de febrer de 2018. D'una banda, hi ha la transcripció de la ponència inaugural «Pressupostos participatius, per a què?» d'Yves Sintomer, catedràtic de ciències polítiques de la Universitat París 8. De l'altra, l'article «Els pressupostos participatius en l'àmbit supranacional» en el què es va basar la intervenció de Gianluca Sgueo, analista polític al Parlament Europeu. I, finalment el recull de les experiències dels diferents municipis que van presentar els seus projectes en el marc de la jornada.

Finalment, el quart, i darrer, presenta el buidatge d'un qüestionari que vam fer als municipis que van participar en les tres sessions del grup de treball (els dies 16 de febrer, 15 de març i 26 de maig de 2017 al Pati Manning de Barcelona) amb els ajuntaments de Badalona, Argentona, Gavà, Manresa, Molins de Rei, Vilassar de Mar, Vic, Sabadell, Santa Eulàlia de Ronçana i Sant Cugat del Vallès.

2. Pressupostos participatius als municipis catalans: trajectòria, aprenentatges i reptes de futur

ISMAEL BLANCO

Professor de Ciències Polítiques

Universitat Autònoma de Barcelona

Els Pressupostos Participatius a Catalunya compten ja amb gairebé dues dècades d'història. Des de que van començar a fer les primeres passes a finals de la dècada dels 90, són bastants els municipis catalans que s'han aventurat a obrir una part dels pressupostos a la participació de la ciutadania. Sota l'impuls de les experiències brasileres com les de Porto Alegre, un primer petit grup de municipis pioners va posar en marxa les primeres experiències de pressupostos participatius a Catalunya en el tombant de mil·lenni. Tot i que algunes d'aquelles primeres experiències no van ser reeixides, altres municipis encetaren el mateix camí fins a l'esclat de la crisi al 2008. Des de llavors, la participació ciutadana municipal, i concretament els pressupostos participatius, van entrar en un estat de letargia de la que només van començar a sortir a partir de 2011, gràcies a l'impuls de moviments com el 15M. Ha estat més recentment, especialment en l'actual mandat municipal 2015-2019, que aquest tipus de mecanismes participatius municipals han pres un nou impuls.

Aquest document presenta de forma sintètica l'evolució dels pressupostos participatius en el nostre país. Tot partint d'aquesta perspectiva històrica, es discuteixen els aprenentatges que deriven de les experiències passades, les oportunitats que ens brinda el moment actual i els reptes de futur.

Trajectòria. L'experiència acumulada

L'anàlisi que farem de la trajectòria històrica dels pressupostos participatius a Catalunya parteix de la identificació de 5 grans etapes, que tenen

com a punt de partida els primers experiments duts a terme durant el mandat 1999-2003 sota l'influx de les experiències llatinoamericanes. En gran part, l'evolució d'aquestes grans etapes coincideix amb el cicle d'experimentació, expansió, paràlisi i revitalització de la democràcia participativa municipal espanyola des de l'inici del s. XXI (Blanco, 2013). Aquí, però, ens centrarem en l'experiència específica dels pressupostos participatius, que té algunes particularitats dins del conjunt d'instruments de participació ciutadana.

Mandat 1999–2003: primers experiments

Durant el mandat 1999-2003 es posaren en marxa les primeres experiències de pressupostos participatius a Catalunya (Rubí, Sabadell i Callús). L'experiència d'algunes ciutats llatinoamericanes, particularment la de Porto Alegre, va adquirir un gran ressò internacional (Abers, 2001). Ens trobàvem en un context d'experimentació democràtica en l'àmbit municipal, marcat per l'impuls de metodologies participatives innovadores com els Jurats Ciutadans, els Debats Familiars o els Tallers de Prospectiva Local, també coneguts com a Tallers EASW (Subirats *[et al.]*, 2001). En aquest context, alguns municipis s'aventuraren en el camí dels pressupostos participatius.

En aquesta etapa d'experimentació, entitats com la Fundació Jaume Bofill, la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) o la Diputació de Barcelona assumiren un rol promotor i d'acompanyament de diferents tipus de dinàmiques d'innovació democràtica municipal. L'antic Postgrau de Govern Local i Participació Ciutadana de la Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia de la UAB i la Diputació de Barcelona, per exemple, jugaren un paper d'impuls i acompanyament d'experiències com les de Rubí i Sabadell, i més tard, de l'experiència a El Figaró.

El conjunt de dispositius de participació ciutadana amb els que es començà a experimentar en aquesta època, pressupostos participatius inclosos, van ser sovint el resultat de la col·laboració entre ajuntaments i institucions com les esmentades. En canvi, la demanda de participació no sempre provenia de baix, de les entitats o dels moviments socials, que tot sovint es miraven aquest tipus de processos amb un cert escepticisme.

Mandat 2003–2007: expansió i diversificació

L'experiència de Rubí, probablement la que més ressò va obtenir durant aquells primers anys, no va tenir continuïtat (Blanco, 2003). La de Sabadell es va diluir en el marc d'un procés de participació plurianual, desvinculat

del cicle pressupostari. No obstant això, durant aquest mandat municipis com El Figaró, Santa Cristina d'Aro, Barberà del Vallès, Parets del Vallès, Terrassa, Sant Boi de Llobregat, Mollet del Vallès, Mataró, Sant Sadurní d'Anoia, Sant Andreu de la Barca i Arenys de Mar van impulsar noves experiències de pressupost participatiu, experiències que van adoptar formats, nomenclatures i abasts molt diversos (Blanco i Ballester, 2011).

Així, els pressupostos participatius es van anar consolidant com un fenomen metodològicament molt divers. No va ser un fet exclusiu de Catalunya, sinó que va passar el mateix al conjunt de l'estat espanyol (Ganuza i Gómez, 2008) i d'Europa (Sintomer, 2005; Sintomer *[et al.]*, 2008). Així s'encetava el debat sobre quines característiques bàsiques havia de tenir un pressupost participatiu per poder ser qualificat com a tal.

Durant aquests anys, es van redactar nous Reglaments de Participació Ciutadana que intentaven endreçar i consolidar els nous models de participació. Entràvem en una fase de maduració i de consolidació dels experiments duts a terme en els anys anteriors. La participació ciutadana, però, continuava sent un fenomen molt desigual segons els municipis, molt sensible a les idiosincràsies polítiques i socials municipals (Castellà i Jorba, 2008; Font i Galais, 2009).

La creació de la Direcció General de Participació Ciutadana a la Generalitat de Catalunya va comportar un impuls de la participació més enllà dels municipis grans i mitjans de la província de Barcelona, pioners en matèria de participació en els anys anteriors. Proliferaren les consultores especialitzades en metodologies participatives. S'organitzaren nombroses jornades, seminaris i cursos de formació adreçats a tècnics i càrrecs electes. Es constituïren noves xarxes intermunicipals (algunes d'abast internacional) al voltant de la temàtica de la participació.

Mandat 2007–2011: debilitament i desaparició

Durant aquests dos mandats, la majoria dels processos de pressupost participatiu van desaparèixer. Les causes són diverses: canvis de govern; recanvis polítics i tècnics en les àrees de participació; l'esclat de la crisi i les conseqüents restriccions pressupostàries, especialment en matèria d'inversió; el propi desgast dels processos participatius impulsats uns anys enrere, que mai no van aconseguir prou legitimitat política ni social.

En termes generals, l'onada d'experimentació democràtica municipal de principis del mil·lenni va perdre força. Es retallaren els recursos econòmics que les institucions supramunicipals destinaven a la promoció i el suport d'experiències participatives locals. amb la consegüent debilita-

ció i desarticulació de les xarxes existents. En els mateixos municipis, les prioritats passaren a ser unes altres: s'imposava l'agenda de l'austeritat. Molts mecanismes participatius preexistents van continuar vigents, però van anar adquirint un caràcter cada cop més residual, fenomen que es va poder observar en els mateixos anys en altres indrets d'Europa (Davies i Blanco, 2017).

La participació havia experimentat un fort desgast en els anys anteriors, fruit de la frustració d'expectatives. Institucionalment, va deixar de ser una prioritat. El teixit social, que s'havia mostrat molt escèptic, si no crític, respecte a aquest tipus d'experiments participatius d'origen institucional, va reaccionar amb una certa passivitat davant de la seva desaparició. La retallada en drets de participació no va generar reaccions ciutadanes equiparables al camp dels drets socials, probablement perquè una part significativa del teixit social no havia atorgat cap valor significatiu a aquest tipus de dispositius de participació local.

La situació, des del punt de vista particular dels pressupostos participatius, era paradoxal: els pressupostos participatius desapareixien justament quan la crisi i les retallades feien més necessari que mai establir prioritats pressupostàries. Desapareixien tristament, sense que gairebé ningú no en reivindicés el seu potencial valor com a instrument de governança democràtica de l'austeritat.

Mandat 2011–2015: paràlisi institucional i revitalització participativa

Aquesta dinàmica, però, començà a capgirar-se en el següent mandat, no tant per l'impuls de les institucions sinó, aquest cop sí, com a conseqüència de la reivindicació dels nous moviments socials. El 15M i l'inici del procés sobiranista marcaren un important punt d'inflexió en la trajectòria participativa al conjunt del país. La conjunció d'ambdós fenòmens comportà una multiplicació exponencial de les mobilitzacions ciutadanes per a la defensa de drets socials i nacionals. En els mateixos anys, les innovacions socials en forma de grups de consum cooperatiu, horts urbans, bancs del temps, mercats d'intercanvi... experimentaren un fort creixement (Cruz *[et al.]*, 2017). Les TICS, i especialment les xarxes socials, es començaren a consolidar com un espai fonamental de mobilització política i social (Anduiza *[et al.]*, 2014).

Les tornes es van invertir. Durant aquests anys, es va produir un fort contrast entre la revitalització participativa de la ciutadania i el replegament tecnocràtic de la gestió municipal. Malgrat les referències al govern obert, la transparència, la coresponsabilitat... la governança local de l'austeritat

va tenir, a Catalunya i a d'altres punts d'Europa, un caràcter marcadament tecnocràtic (Davies i Blanco, 2017).

Es posaren en marxa algunes (poques) iniciatives de participació en camps com la gestió cívica de buits urbans (Lleida, Barcelona, Rubí, Manresa...) i la decisió sobre el destí de determinades partides pressupostàries (Rubí, Girona...), però el referent dels pressupostos participatius va quedar molt diluït. En paral·lel, però, els moviments socials van començar a redescobrir la democràcia participativa com a horitzó polític. Lentament, en el marc de l'elaboració de programes electorals per a les eleccions locals de maig de 2015, els pressupostos participatius van començar a reaparèixer en l'agenda del debat polític. Noves (i no tant noves) candidatures polítiques començaren a incorporar així els pressupostos participatius i altres mecanismes de democràcia directa i participativa en els seus programes electorals.

El mandat 2015–2019: una nova onada de pressupostos participatius

L'anàlisi aprofundida de les experiències actuals de pressupostos participatius està per fer. Sabem, però, que la combinació de fets com a) l'impuls participatiu generat per les mobilitzacions sobiranistes i pels drets socials; b) la nova correlació de forces polítiques derivada dels resultats de les eleccions municipals de 2015; c) la (feble però significativa) recuperació pressupostària municipal, entre altres factors, han afavorit el sorgiment d'una nova onada de pressupostos participatius a Catalunya. Municipis demogràficament, territorialment i políticament tan heterogenis com Badalona, Argentona, Gavà, Manresa, Molins de Rei, Vilassar de Mar, Vic, Sabadell, Santa Eulàlia de Ronçana i Sant Cugat del Vallès han impulsat processos de participació ciutadana en l'elaboració dels pressupostos municipals durant el mandat actual.

Es tracta, en la majoria de casos, de processos amb trets organitzatius força similars als d'etapes anteriors, per bé que presenten com a principal novetat la combinació d'instruments presencials i virtuals, tant en les etapes de presentació com de votació de les propostes. Mantenim nivells significatius d'heterogeneïtat metodològica. Els resultats, que encara s'han d'analitzar de forma sistemàtica, semblen força desiguals.

El balanç que farem a continuació no es centra tant en les experiències vigents com en les experiències passades. Vegem, doncs, quins aprenentatges podem extreure del passat dels pressupostos participatius, però abordem també, encara que sigui de forma temptativa, quins són els reptes i les oportunitats del present.

Aprentatges. Allò que no va funcionar

Les experiències de pressupost participatiu impulsades durant els anys anteriors a la crisi van ser pioneres. Expressaven una aposta política per portar la democràcia municipal més enllà de les institucions representatives, de l'esfera administrativa i, fins i tot, dels espais tradicionals de participació associativa; reflectien la voluntat d'ampliar la participació i anar més enllà dels membres més actius de les associacions; i apostaven per obrir la participació a una temàtica habitualment reservada a les tecnocràcies municipals. Els pressupostos participatius van obrir les portes del procés pressupostari a la ciutadania, van reforçar la transparència municipal i van fer pedagogia sobre la complexitat, els límits i les oportunitats del pressupost municipal (Ganuja i Gómez, 2008).

Malgrat tots aquests aspectes positius, els pressupostos participatius van tenir dificultats per a consolidar-se. Sovint, no van adquirir la centralitat política esperada, ni tampoc no van acabar de generar les transformacions socials i polítiques desitjades. A continuació, llistem un seguit de factors que creiem que van dificultar l'acompliment d'aquests propòsits.

Manca de recolzaments polítics i tècnics transversals:

Habitualment, les regidories de participació de nova creació van impulsar els pressupostos participatius, sense el reconeixement i el recolzament necessari d'altres àrees de govern; aquest problema s'agreujava en el cas dels governs de coalició. L'oposició es mostrava escèptica, si no obertament crítica, amb els mecanismes participatius impulsats pels governs, i n'afeblia la legitimitat social. Certs segments de l'estructura tècnica dels ajuntaments col·laboraven molt poc amb el bon funcionament del procés. Les resistències burocràtiques van arribar a ser tant o més intenses que les de caire polític o ciutadà (Blanco i Ballester, 2011).

Manca de complicitat social i d'apropiació col·lectiva del procés:

Els pressupostos participatius es veien, majoritàriament, com una iniciativa institucional, del govern municipal; els propis governs percebién la participació com a una concessió institucional, més que no pas com un dret ciutadà. La incidència del teixit social en la iniciativa dels pressupostos participatius, en la definició de l'agenda de la participació, en el disseny del model organitzatiu... va ser escassa en molts casos. En general, això va debilitar la necessària apropiació col·lectiva del procés. Quan hi va haver canvis de go-

vern, la ciutadania no va reaccionar perquè no s'havia consolidat la percepció que els pressupostos participatius fossin un assoliment col·lectiu. Aquest tipus d'experiències es veien, més aviat, com l'obra d'un govern en concret o potser, fins i tot, d'un regidor o d'un tècnic municipal.

Participació escassa i poc representativa:

Sovint, la quantitat de participants estava molt per sota de les expectatives. Hom argumentà que, durant aquells anys, hi havia oferta institucional de participació sense demanda ciutadana. Els volums de la participació, en realitat, van variar molt segons les metodologies emprades. Malgrat tot, els percentatges de participació respecte el total de la població acostumaven a ser molt petits (Font i Galais, 2008; Blanco i Ballester, 2011). A això cal sumar-hi la dificultat per mobilitzar certs col·lectius, com la joventut o la immigració. Segurament, aquesta situació responia a la manca d'estratègies comunicatives i facilitadores de la participació.

Confusió metodològica i dificultats d'encaix en l'engranatge participatiu de la ciutat:

Sovint, les experiències que s'autoqualificaven com a pressupostos participatius no complien uns requisits mínims. Per exemple, alguns processos ni tan sols no incorporaven una discussió pressupostària explícita, sinó que es quedaven en una mera formulació de desitjos per part de la ciutadania. Els models organitzatius van ser extremadament diversos i reflectien una certa desorientació metodològica, més que no pas el necessari esforç d'adaptació de les metodologies a les realitats locals. Els pressupostos participatius solien concebre's com a peces aïllades, escassament articulades amb la resta de mecanismes participatius existents, i es produïen solapaments importants, que contribuïen encara més a la sensació de «fatiga participativa» entre els elements més actius de la societat (Blanco i Ballester, 2011).

Marginalitat política, tècnica i social:

Els pressupostos participatius se solien concebre com un espai molt acotat de participació, on la ciutadania podia formular propostes que havien de tenir un impacte en una part relativament petita del pressupost d'inversions; mentrestant, la ciutadania podia percebre que els temes més importants de ciutat es tractaven fora de l'espai dels pressupostos participatius, i fins i tot en àmbits molt opacs; el dia a dia de la política municipal succeïa al mar-

ge dels pressupostos participatius, que tendien a veure's com un espai residual de participació, i no pas central.

Oportunitats i reptes del present

L'escenari polític present representa un seguit de reptes i d'oportunitats respecte a la pràctica dels pressupostos participatius. Bufen vents favorables a la participació ciutadana en l'àmbit local, tot i que convé tenir en compte, per a no repetir-los, els errors del passat. A continuació, posem de relleu els aspectes que configuren una oportunitat per a l'expansió i la consolidació d'aquest tipus de dinàmiques participatives municipals.

L'experiència acumulada en els mandats compresos entre 1999 i 2011 representa una oportunitat per aprendre dels encerts i desencerts comesos en aquella etapa. Revisar el que va succeir i extreure'n els aprenentatges necessaris és un repte, més encara tenint en compte que l'impuls de la nova onada participativa està protagonitzat per una generació d'activistes polítics i socials diferent de la que va protagonitzar les experiències del tombant del mil·lenni. Cal evitar la falsa idea que els pressupostos participatius són una novetat. És més encertat parlar de la recuperació i de la millora d'un instrument que té precedents nombrosos i significatius en el nostre entorn municipal.

El context de l'austeritat pot ser considerat simultàniament com un repte i una oportunitat. Malgrat que el marge de maniobra pressupostària s'ha reduït considerablement en comparació amb èpoques passades, els pressupostos participatius poden esdevenir una eina important de gestió de l'escassetat: esdevenir una estratègia de pedagogia sobre els recursos i l'autonomia pressupostària municipal; convertir-se en un espai de participació que permeti determinar prioritats no només d'inversió, sinó de despesa i, fins i tot, d'ingressos. Des d'aquest mateix punt de vista, podem explorar la possibilitat de portar els pressupostos participatius més enllà del terreny de la presa de decisions: podrien ser vistos no només com un espai per a prendre decisions, sinó també com un espai de seguiment de l'execució i, fins i tot, de coresponsabilitat en el desplegament dels projectes acordats.

L'eixamplament de les desigualtats socials i territorials és un repte crucial per als pressupostos participatius. En el context llatinoamericà, concretament al Brasil, els pressupostos participatius es van concebre com un instrument d'apoderament dels sectors socials i dels territoris més desfavorits. En definitiva, com a un instrument redistributiu. A Catalunya, com

a la resta d'Europa, tendeixen a veure's, més aviat, com un espai d'aprofundiment democràtic (Sintomer et al, 2008). Tenim doncs el repte de reforçar el contingut social dels pressupostos participatius i vincular-los de manera més explícita a l'objectiu de la cohesió social i territorial. Promoure els pressupostos participatius com a catalitzador de processos d'inclusió social i política de col·lectius i de territoris vulnerables; com a espai de superació de desigualtats generacionals, socials, territorials i de gènere.

El desenvolupament de noves dinàmiques participatives i el sorgiment de nous subjectes polítics i socials. El context polític i social actual ha comportat l'acumulació de noves energies participatives segurament inexistentes o molt més febles en els anys previs a la crisi, on el propi context de creixement econòmic i de bombolla immobiliària va propiciar actituds molt més consumistes i individualistes. Avui, aquestes noves energies s'expressen en la força del procés sobiranista, de les mobilitzacions contra les retallades i de les iniciatives derivades del moviment del 15M; en la proliferació de nous activismes urbans com els grups de consum cooperatiu, els horts comunitaris, les xarxes telemàtiques ciutadanes, etc.; en el reforçament d'Internet i de les xarxes socials com a espai de mobilització política; en el creixement de la participació dels joves (altament formats però que pateixen intenses precarietats laborals i residencials); en l'establiment de noves aliances socials al voltant de temàtiques com els desnonaments, l'atur o la pobresa energètica... Els pressupostos participatius poden aprofitar totes aquestes noves energies, però també reclamen l'adaptació de l'eina a aquestes noves realitats. Idees i pràctiques polítiques de gran importància actualment, com la descentralització, l'autogestió, la coproducció, les xarxes socials... haurien de projectar-se d'alguna manera sobre la concepció i el disseny dels pressupostos participatius.

Com comentàvem, l'anàlisi sistemàtica i aprofundida de les experiències recents encara s'ha de fer. Un primer cop d'ull a allò que s'ha anat fent en els darrers temps, però, ens du a pensar que, més enllà de la combinació d'instruments presencials i virtuals en diferents etapes del procés, moltes experiències tendeixen a reproduir models organitzatius del passat. Consolidar allò que estem fent requerirà un ampli convenciment, compartit per actors tècnics, polítics i ciutadans, que la participació ciutadana no és un luxe que ens podem permetre només en temps de bonança econòmica, sinó que ha de ser reconeguda com un dret democràtic i com un instrument fonamental de millora de les polítiques municipals. La recuperació econòmica és feble, i els núvols de la crisi no han desaparegut. La sostenibilitat dels pressupostos participatius davant de l'eventualitat d'un nou context de crisi econòmica és una qüestió que només el futur ens aclarirà.

Referències

- ABERTS, R. *Inventing local democracy: grassroots politics in Brazil*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2001.
- BLANCO, I. «Presupuestos participativos en Rubí: innovación, límites y retos de una experiencia pionera». A: E. Ganuza y C. Álvarez, (coord.). *Democracia y Presupuestos Participativos*. Barcelona: Icaria, 2003.
- BLANCO, I. «De la experimentación participativa a la radicalidad democrática. Crisis, movimientos sociales y participación ciudadana en el ámbito local», *Documentación Social*, 168, 2013, p. 159-179.
- BLANCO, I.; Ballester, M. «¿Participar para transformar? La experiencia de los presupuestos participativos en la provincia de Barcelona». *Gestión y Análisis de Políticas Públicas*, 5, 2011, p. 117-144.
- CRUZ, H.; Martínez, R.; Blanco, I. «Crisis, urban segregation and social innovation in Catalonia». *Partecipazione e Conflitto*, 10(1), 2017, p. 221-245.
- DAVIES, J. Blanco, I. «Austerity Urbanism: Patterns of Neoliberalisation and Resistance in Six Cities of Spain and the UK». *Environment and Planning A*. 44 (11), 2017, p. 2687-2704
- CASTELLÀ, C.; Jorba, L. «Evaluación de las experiencias participativas en la gestión local de Cataluña: promesas y amenazas». *Gestión y Análisis de Políticas Públicas*, 32, 2008, p. 79-98.
- GANUZA, E.; ÁLVAREZ, C. (coords.). *Democracia y Presupuestos Participativos*. Barcelona: Icaria, 2003.
- GANUZA, E.; GÓMEZ, B. *Control democrático y presupuestos participativos en España*. Madrid: Fundación Alternativas, EP38/2008.
- SINTOMER, Y. «Los presupuestos participativos en Europa: retos y desafíos», *Revista del CLAD Reforma y Democracia*, 31, 2005, p. 63-92.
- SINTOMER, Y.; HERZBERG, C.; RÖCKE, A. «Participatory Budgeting in Europe: Potentials and Challenges». *International Journal of Urban and Regional Research*, 32 (1), 2008, p. 164-178.
- SUBIRATS, J.; BLANCO, I.; BRUGUÉ, Q. [et al.]. *Experiències de participació ciutadana en els municipis catalans*. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, 2001.

3. Els pressupostos participatius a debat: proposta per impulsar experiències de qualitat al món local

CAROLA CASTELLÀ
Tècnica de participació
Diputació de Barcelona

Introducció

Les experiències participades que tenen com a focus els pressupostos municipals no són una novetat a Catalunya. De fet, els primers pressupostos participatius els trobem en municipis com Rubí, Sabadell o Callús, i daten de començaments dels anys 2000, però el seu desplegament i implementació ha estat molt desigual al llarg del temps. Fins l'any 2007, municipis com ara el Figaró-Montmany, Barberà del Vallès, Terrassa, Parets del Vallès, Sant Boi o Mataró (entre d'altres) van impulsar experiències de caràcter molt divers. A partir del 2008, l'esclat de la crisi social, econòmica i política a l'estat espanyol, els canvis polítics arran de les eleccions municipals de l'any 2007 i el desgast d'alguns processos que potser no havien estat metodològicament prou ben travats, van comportar la desaparició de pràcticament tot aquests tipus d'experiències participatives del món local.

No ha estat fins dels darrers 5 anys, amb l'esclat del 15M i la repolitització de la societat civil, que els pressupostos participatius han reaparegut en l'agenda política, sobretot a partir dels resultats de les eleccions municipals de l'any 2015. Amb l'entrada en diferents governs municipals de diversos partits i candidatures polítiques que tenien els pressupostos participatius en els seus programes electorals, l'impuls d'aquest tipus d'experiències es revifa.

En aquest context, l'any 2014, des del Servei de Convivència, Diversitat i Participació Ciutadana es va impulsar el projecte «Repensant la participació de la ciutadania en el món local» amb l'objectiu de revisar el concepte de participació ciutadana en les administracions locals per tal de cercar noves formes de relació entre l'Administració i la ciutadania que s'adaptessin als

temps actuals i d'identificar els reptes que podien contribuir, de manera significativa, a fer de la participació un element central en la cerca de respostes per a les necessitats de la societat.

El treball realitzat va permetre identificar cinc grans reptes i necessitats que podrien contribuir a fer de la participació ciutadana un element central en la cerca de respostes per als nous problemes de la societat actual. Aquests eren: 1) redefinir el concepte de «participació ciutadana»; 2) adoptar pràctiques de coproducció de polítiques públiques; 3) incorporar les tecnologies de la informació i la comunicació; 4) reformular les actuals arquitectures institucionals de participació; 5) reorganitzar internament l'administració local.

En el marc del repte d'adoptar pràctiques de coproducció de polítiques públiques es va definir la coproducció com una oportunitat per establir noves relacions entre l'Administració i la ciutadania. Entenent la coproducció com una forma de col·laboració entre institucions públiques i altres actors, que es relacionen en condicions d'igualtat i horitzontalitat, amb l'objectiu de produir noves i millors solucions als problemes col·lectius del municipi, amb la voluntat de generar apoderament i transformació social.

Actualment, els pressupostos participatius se centren en aquest gran repte. Els pressupostos participatius fan referència a una sèrie de mecanismes que permeten la participació directa de la ciutadania en l'elaboració dels pressupostos públics d'un territori en concret, i es consideren un mecanisme propi de la democràcia directa.

De fet, el debat sobre els pressupostos participatius ve de lluny. En la ciència política, diversos autors com Sintomer, Y. (2005), Cabanes, Y. (2005), Ganuza, E.; Gómez, B. (2008) o Blanco, I. (2002) han analitzat i reflexionat àmpliament sobre la implicació de la ciutadania no electa en la concepció i/o l'assignació de les finances públiques. Tots ells afirmen que estem parlant d'una metodologia de gestió pública pressupostària que, els darrers 20 anys, s'ha convertit, en molts països, en una pràctica innovadora i renovadora de la democràcia i la qualitat de la despesa pública (Pires i Pineda, 2008).

Autors com Sintomer, Y., Herzberg, C. i Röcker, A. (2008) han matisat que, per tal de poder parlar de pressupostos participatius, cal que el procés reuneixi cinc criteris: (1) la dimensió financera i/o pressupostària estigui sotmesa a discussió, el pressupost participatiu implica tractar el problema dels recursos limitats; (2) pel que fa a ciutat o districte, s'ha d'involucrar el cos electe i alguna persona de l'Administració amb poder (és a dir, només amb la implicació de la ciutadania no n'hi ha prou); (3) el procés ha de ser repetit (és a dir, una trobada o una consulta puntual sobre un tema financer no és suficient per ser considerat un exemple de pressupost participatiu); (4) el procés ha d'incloure alguna forma de deliberació pública en el marc

de reunions o tallers específics (és a dir, l'obertura de reunions clàssiques o les instàncies de la ciutadania no es consideren pressupostos participatius); (5) hi ha d'haver rendició de comptes sobre els resultats del procés.

De pressupostos participatius n'hi ha de molts tipus. En la literatura trobem investigacions diverses que han intentat construir models analítics que permetessin fer una classificació i una anàlisi de les experiències de pressupostos participatius que s'han anat implementant.

A l'esfera internacional, per exemple, trobem l'estudi *Learning from South Participatory Budgeting Worldwide. An Invitation to Global Cooperation* de Sintomer, Y.; Herzberg, C. i Allegretti, G. (2010), on proposen sis models de pressupostos participatius en base a sis criteris: el context sociopolític; les ideologies i els objectius polítics; les regles i el procés participatiu; les dinàmiques de l'acció col·lectiva (el pes de la societat civil, l'existència de moviments de baix a dalt); la relació entre els polítics convencionals i el procés participatiu; i les fortaleses, debilitats i canvis de l'experiència participativa. Segons la combinació dels resultats de l'anàlisi en base a aquests sis criteris, estableixen sis possibles models: (i) democràcia participativa, (ii) democràcia de proximitat, (iii) modernització participativa, (iv) participació de múltiples parts interessades, (v) neocorporatisme, (vi) desenvolupament comunitari.

A l'Estat espanyol, Ganuza, E.; Francés, F. (2012) a *El círculo virtuoso de la democracia: los presupuestos participativos a debate* presenten tres models de pressupostos participatius en base a cinc criteris: 1) La participació, és a dir, si la implicació es concep a partir d'associacions o del conjunt de la ciutadania, com es participa, i si l'organització del procés ha generat estructures de participació pròpies. 2) La relació dels pressupostos participatius amb l'Administració, és a dir, establir el grau d'autonomia que tenen els participants a l'hora de prendre decisions i el grau d'autonomia que el propi procés ha tingut en el seu naixement i el posterior desenvolupament respecte l'administració local. 3) Les regles del procés, entenent que el pressupost participatiu crida la ciutadania a decidir sobre una part de la despesa pública, aquest criteri centra la seva atenció a aclarir fins a quin punt aquestes experiències es conceben amb unes regles clares, en qui pot participar en la seva elaboració i quin grau d'autonomia donen als participants. 4) La deliberació, amb aquest criteri es vol establir fins a quin punt les experiències conceben o no un procés deliberatiu, qui en pot formar part, així com quan i com té lloc. 5) El procés de presa de decisions, que depèn de la manera en què les diferents experiències organitzen i desenvolupen el procés de presa de decisions, tenint en compte el grau de publicitat i transparència, la claredat procedimental, així com l'ús o no de criteris de justícia distributiva. En funció dels resultats de l'aplicació d'aquests criteris, els autors estableixen tres models ideals: burocràtic, representatiu i participatiu.

I, finalment, a Blanco, I; Ballester, M. (2011), a *¿Participar para transformar? La experiencia de los presupuestos participativos en la provincia de Barcelona*, parlen de tres grans models organitzatius basats en lògiques participatives diferents: 1) un primer model fonamentat en una lògica de participació extensiva (obert en totes les etapes a la participació de la ciutadania que s'hi vulgui implicar) i on el moment de la votació de les propostes té molta importància; 2) el segon model, fonamentat en una lògica de participació representativa (participació restringida en la majoria de les etapes a òrgans sectorials o territorials preexistents); 3) el tercer model, amb una lògica de participació mixta, que combina espais de participació extensiva (assemblees obertes, consultes populars,...) amb altres espais de participació intensiva (com ara consells, comissions, grups de treball,...).

Així doncs, tant en l'àmbit internacional, estatal o català, el debat sobre els pressupostos participatius encara és vigent.

En aquest marc la Diputació de Barcelona, durant l'any 2017, va realitzar diferents grups de treball¹ entre els municipis de la demarcació per tal de definir possibles models, revisant objectius i proposant estratègies sobre experiències de pressupostos participatius.

El primer grup de treball² va consistir en l'intercanvi d'experiències entre municipis que ja havien dut a terme projectes de pressupostos participatius. Van treballar amb un doble objectiu: d'una banda, definir, reforçar i posar en valor aquells elements de les experiències que s'havien dut a terme i que eren d'utilitat; i de l'altra, identificar els aspectes que calia revisar, millorar o reforçar.

El segon i tercer grups³ estaven formats per municipis sense experiència en la realització de pressupostos participatius però que en volien impulsar.

1. Aquest capítol és fruit del treball col·lectiu realitzat en el marc de la Secció de Participació del Servei de Convivència, Diversitat i Participació de la Diputació de Barcelona amb: Ivana Roig, Maria Garcia Brugada, Isabella Martínez, Carolina Costa i Pere Rodriguez.

2. El grup de treball de municipis amb experiència es va reunir al Pati Manning de Barcelona els dies 16 de febrer, 15 de març i 26 de maig de 2017 de 10 h a 13 h. Els ajuntaments que van formar part d'aquest grup són: Badalona, Sabadell, Sant Cugat del Vallès, Manresa, Gavà, Vic, Molins de Rei, Vilassar de Mar, Argentona i Santa Eulàlia de Ronçana.

3. El segon grup de treball es va reunir al Campus Motor Anoia del Consell Comarcal de l'Anoia, situat a Castellolí, els dies 25 de maig, 20 de juny i 11 de juliol de 2017, d'11 h a 14 h. Estava format pels ajuntaments de: Avinyó, Balsareny, Berga, Bruc, Capellades, Casserres, Copons, la Torre de Claramunt, Puig-reig, Vallbona d'Anoia, Vilada i el Consell Comarcal de l'Anoia.

El tercer grup de treball es va reunir al Pati Manning a Barcelona, els dies 31 de maig, 21 de juny i 13 de juliol de 2017, d'11 h a 14 h. Els ajuntaments que van participar en aquest grup de treball van ser: Torrelles de Llobregat, Sant Fost de Campsentelles, Montmeló, Premià de Dalt, Sant Andreu de Llavaneres, Montgat, Montornès del Vallès, Malgrat de Mar, Manlleu, Esparreguera, Olesa de Montserrat i Montcada i Reixac.

Les sessions amb aquests grups pretenien ser un procés d'aprenentatge col·lectiu a partir del coneixement compartit d'experiències de municipis que ja havien dut a terme projectes de pressupostos participatius.

A partir de la reflexió d'aquests grups de treball, de l'anàlisi d'anteriors experiències i de la consulta de la literatura especialitzada, es van dissenyar una sèrie de criteris a tenir en compte a l'hora d'impulsar pressupostos participatius des del món local.

A continuació, exposem quines haurien de ser les preguntes fonamentals que ens hauríem de fer abans d'iniciar cada fase d'un procés de pressupostos participatius i quins són els principals aspectes que s'haurien de valorar.

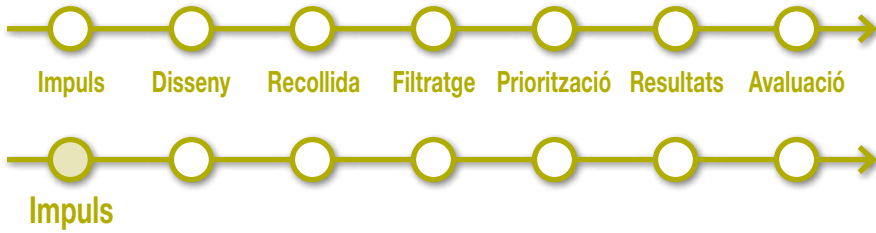
Criteris a tenir en compte per dur a terme pressupostos participatius: una proposta per impulsar experiències de qualitat

Com hem vist, els pressupostos participatius són una metodologia innovadora que té per objectiu incloure la ciutadania en el procés de presa de decisió de com es gastarà una part del pressupost públic. El pressupost participatiu implica la ciutadania en dos àmbits diferents. D'una banda, en la reflexió de necessitats, identificació de demandes i prioritització dels pressupostos. I, de l'altra, en el seguiment de l'execució del pressupost i, per tant, en la rendició de comptes continuada per part dels equips de govern.

Els pressupostos participatius són processos que consten de diferents fases:

- 1) El moment d'impuls de l'experiència.
- 2) El disseny del procés.
- 3) La recollida de propostes.
- 4) El filtratge de les propostes.
- 5) La seva prioritització.
- 6) Els resultats de l'experiència.
- 7) L'avaluació del procés. En cadascuna d'aquestes fases hi ha una sèrie de factors que s'han de tenir en compte per tal que acabin esdevenint experiències participatives de qualitat.

FASES DELS PRESSUPOSTOS PARTICIPATIUS

La primera fase del procés participatiu és l'impuls. En aquest primer punt recollim totes les qüestions que s'han de tenir en compte abans d'iniciar un pressupost participatiu: qui liderarà l'experiència, l'acord de govern i amb l'oposició sobre la necessitat del procés, la transversalitat interna de l'ajuntament vers el projecte i el compromís polític en la implementació dels resultats. En aquesta etapa s'ha d'intentar donar resposta a preguntes com ara:

- Qui ha tingut la iniciativa d'impulsar els pressupostos participatius? Ha estat l'equip tècnic? L'equip de govern? A demanda de l'oposició? A petició de la ciutadania?
- Quina àrea de l'ajuntament impulsarà el procés? La col·laboració entre àrees de l'ajuntament serà des de l'inici del procés? Entre quines àrees?
- Quin rol ha de tenir l'oposició durant el procés participatiu? En quines fases ha d'intervenir?
- El procés el durà a terme l'equip tècnic de l'ajuntament o una consultora externa? La consultora intervindrà en tot el procés? O només en alguna de les seves fases?
- Quina durada temporal preveu per a tot el procés participatiu? La implementació dels resultats de la votació, els compteu com a part del procés de pressupostos participatius? Quina durada preveu que tingui?

Per respondre aquestes qüestions cal tenir en compte una sèrie de recomanacions que poden contribuir a fer que l'experiència tingui uns resultats més satisfactoris.

En primer lloc, és necessari que **l'alcaldia o la regidoria de participació impulsin, preferentment, el procés**, amb la **implicació inicial** o progressiva d'altres regidories, especialment la d'**hisenda** o la que acabarà executant o implementant les propostes resultants del procés (per exemple, urbanisme si es contempen intervencions urbanístiques).

En segon lloc, cal **preveure la implicació de l'oposició en el procés**. Idealment hauria d'involucrar-se de forma activa durant tot el procés, ja sigui en òrgans creats *ad hoc* (un grup impulsor, una comissió de seguiment, reunions puntuals...) o en òrgans estables ja existents (consells de vila, territorials, el ple...). Si no és possible, cal vetllar per facilitar espais de trobada puntuals per arribar a un mínim de consens.

En tercer lloc, és recomanable que **la fase d'execució de les propostes** resultants dels pressupostos participatius estigui incorporada (des de l'inici de l'experiència) al calendari del procés per evitar iniciar processos de forma continuada sense haver començat a executar propostes d'edicions anteriors.

I, finalment, convé projectar el **procés** amb una durada **biennal** (la primera edició preferiblement hauria de començar durant el primer any de legislatura) per tal de tenir un període raonable de temps per implementar (o per començar a implementar) les propostes.

La segona fase és el disseny del procés. Entenem per **disseny del procés** tots els aspectes que fan referència a la definició de les «regles de joc» del pressupost participatiu: és a dir, concretar quins òrgans de participació intervindran en el procés, qui formarà part d'aquests espais i quin import se sotmetrà a participació. Per tant, és el moment de preguntar-se:

- Quina quantitat del pressupost municipal es posarà a disposició de la ciutadania? Quin tant per cent del pressupost total representa?
- De quina partida es tracta (inversió, romanent, despesa corrent,...)?
- Amb quina periodicitat s'ha projectat el pressupost? Anual? Biennal?
- Com es definiran les «regles de joc» del pressupost participatiu? Hi intervindrà algun òrgan participatiu existent? El consell de la vila? Un consell sectorial o territorial? Es crearà algun òrgan específic? Com funcionarà? Com treballarà?
- Qui participarà en la definició de les «regles de joc» del pressupost participatiu? Només l'equip de govern? Només l'equip tècnic? Hi participarà la ciutadania?

Per tal d'afavorir un disseny de pressupostos participatius de qualitat, s'han de tenir en compte diferents aspectes:

El primer és que **l'import que es vol sotmetre a participació ha de ser significatiu**, és a dir, ha de ser prou elevat per tenir capacitat d'incidència en les polítiques del municipi o en accions concretes destacades.

El segon és que **l'impacte previst** del procés participatiu **ha de ser sostenible** amb els recursos municipals disponibles i **perdurable** al llarg del temps. És a dir, l'ajuntament s'ha de poder fer càrrec de l'acció proposada durant un període de temps significatiu.

El tercer és que les «regles de joc» de com seran aquests pressupostos participatius han d'estar **definides des de l'inici del procés i de manera**

compartida amb l'equip tècnic i polític de l'ajuntament i la ciutadania, ja sigui mitjançant un òrgan existent (consell de vila, sectorial, territorial,...) o la creació d'un òrgan *ad hoc*. Aquestes **normes** de funcionament han de ser **flexibles i revisables** amb el temps.

La tercera fase és la recollida de les propostes. Aquesta fase correspon al moment del procés en què la ciutadana proposa accions per realitzar, se'n fa un recull i se sistematitzen. És l'instant de preguntar-se com es durà a terme la recollida de propostes o qui les podrà presentar. En aquest bloc convé reflexionar al voltant de qüestions com ara:

- Com es durà a terme la recollida de propostes? Quina metodologia s'emprarà? Es vehicularà a través d'algun òrgan de participació concret? Via en línia?
- Qui podrà presentar les seves propostes? Només entitats? Ciutadania a títol individual? A partir d'un nombre determinat de ciutadans, encara que no formin part de cap entitat? Només si els ciutadans estan empadronats al municipi? No hi haurà límits?
- S'ha plantejat alguna acció específica per aquells col·lectius més vulnerables o sovint poc representats (gent gran, població immigrada, joves,...)?

I és important tenir definits dos elements.

El primer fa referència a qui podrà proposar accions. En aquest sentit, cal establir si les propostes només les podrà fer la ciutadania de més de 16 anys empadronada al municipi a títol individual o també les podran fer altres perfils, com persones del sector comercial i empresarial vinculades al municipi (IAE), entitats inscrites al registre municipal o ciutadania propietària de segones residències, per exemple. Per garantir la inclusivitat del procés, cal tenir sempre present la realització d'accions específiques per incorporar ciutadania que normalment no participa (joves, dones, gent gran, població immigrant...).

El segon aspecte té a veure amb la manera de recollir les propostes. En aquest cas, aconsellem dur a terme una combinació de metodologies: presencial i en línia. Per tal de facilitar la comprensió i la futura valoració, recomanem que les propostes estiguin mínimament articulades, una bona manera de aconseguir-ho és mitjançant un formulari.

La quarta fase és el filtratge de les propostes. En aquest tram del procés hi trobem aquelles accions referides a la definició dels criteris de selecció de les propostes que ha dut a terme la ciutadania, qui les ha de definir i com s'aplicaran. En aquesta etapa cal plantejar-se qüestions com ara:

- Com es durà a terme el filtratge de les propostes? Es vehicularà a través d'algun òrgan de participació concret? S'ha creat algun «reglament» de funcionament?
- Quin serà el circuit intern que seguiran les propostes un cop hagin arribat a l'àrea tècnica des d'on s'ha impulsat el pressupost participatiu?
- Quins criteris s'establiran? Tècnics? Polítics? Econòmics?
- Qui dissenyarà aquests criteris? L'equip tècnic? L'equip de govern? Les entitats? Un òrgan de participació mixt?

I, per tant, és el moment de tenir en compte la concreció dels criteris mitjançant els quals se seleccionaran les propostes i l'establiment dels mecanismes de filtratge de les propostes.

✓ Criteris

Definició dels criteris mitjançant els quals es filtraran les propostes. Un criteri és una condició o regla que permet realitzar una elecció, aquest fet implica que una decisió o un judici de valor es basa sobre un criteri. En el cas dels pressupostos participatius, la definició de criteris ens ha de permetre decidir quines de les accions proposades es descartaran i quines continuaran en el procés. Els criteris han de ser públics i han d'estar definits abans d'iniciar el procés de pressupostos participatius. També recomanem que s'hagin elaborat de forma compartida amb la implicació de l'equip tècnic de l'ajuntament, l'equip polític i la ciutadania (per exemple, mitjançant un òrgan de participació).

Cada procés ha de dissenyar els seus propis criteris, però és imprescindible que es tinguin presents una sèrie d'aspectes:

Generalment, les accions proposades han de ser:

- **viabls legal i tècnicament**, és a dir, les propostes s'han de poder concretar en accions que no incompleixin cap llei i siguin factibles tècnicament;
- de **competència municipal**, per tant, queden descartades totes les pro-

postes en què l'ajuntament no tingui capacitat d'incidència, ja sigui de forma directa o indirecta;

- d'**interès general**, és a dir, l'acció proposada ha de promoure un benefici per a tota la ciutadania.
- **inclusives i respectuoses amb els drets humans**, és a dir, han de der accions que no atemptin contra aquests drets ni promoguin la discriminació de cap col·lectiu;
- i **no estar compromeses amb qui les executaran**, per tant, que una persona o col·lectiu proposi una acció no significa que automàticament la implementi de forma efectiva.

Econòmicament, les accions proposades han de:

- ser **viabls econòmicament**, és a dir, que les accions que s'han de desenvolupar tinguin un cost racional i s'ajustin a la disponibilitat pressupostària
- **tenir un límit econòmic per proposta**, en aquest sentit les propostes presentades han de tenir un cost inferior a l'import total que l'ajuntament posa a disposició del pressupost participatiu;
- i **no han d'estar previstes en la despesa ordinària o inversió de l'ajuntament**.

Finalment, els municipis que hagin tingut en compte propostes que siguin d'àmbit territorial han de contemplar prèviament quin és l'import total (pressupost) que destinaran a aquell territori o el nombre de projectes per territori (districte) del municipi, si s'escau.

✓ Mecanismes

Els mecanismes per filtrar les propostes són diversos i es poden adaptar a cada experiència, però com a mínim hi ha quatre passos imprescindibles a seguir:

- 1) RECEPCIÓ: en primer lloc, la **recepció de les propostes** es pot dur a terme de forma presencial (amb el suport d'una dinamització tècnica) i en línia (amb el suport d'alguna plataforma digital), si s'escau.
- 2) APLICACIÓ CRITERIS (I): quan l'ajuntament rebi les propostes, cal que l'equip tècnic de participació (amb la implicació de les altres àrees, si és necessari) **apliqui els criteris** prèviament consensuats i valori les propostes econòmicament. Després cal retornar la informació a la ciutadania (explicant el motiu de la desestimació, el motiu de l'agrupació amb altres accions o bé la confirmació per passar a la fase següent...).
- 3) DELIBERACIÓ: comença el moment de **deliberació** amb la **ciutadania, amb l'objectiu d'agrupar, aprofundir, concretar i seleccionar les propostes**. Aquesta acció es pot dur a terme, per exemple, mitjançant un òrgan de participació, tallers participatius o altres accions obertes a la ciutadania, i/o en línia (amb el suport d'alguna plataforma digital).
- 4) APLICACIÓ CRITERIS (II): l'equip de participació ciutadana de l'ajuntament torna a valorar les propostes consensuades tècnicament i econòmicament (amb la implicació de les altres àrees, si és necessari), mitjançant la **realització d'un informe per proposta**.

Les propostes, valorades tècnicament i econòmicament, amb els respectius informes, avancen cap a la **fase de priorització de propostes**.

La cinquena fase és la priorització de les propostes. Aquest període se centra en la selecció de les accions que s'acabaran executant i en establir qui les podrà seleccionar i quin procediment se seguirà per escollir-les. És el moment de preguntes com ara:

- Com es duran a terme les votacions? De forma presencial? Només en línia? Es combinaran les dues metodologies?
- Hi haurà algun tipus de condicionants a l'hora de votar les propostes? Només se'n podran votar un nombre determinat? S'hauran de prioritzar o no? Hi haurà un límit econòmic? Territorial? Per àmbit?
- Qui podrà votar? Només les entitats? La ciutadania empadronada al municipi? Comerciants i segones residències? Tothom, sense límits? S'ha plantejat alguna acció específica per a aquells col·lectius més vulnerables o sovint poc representats (gent gran, població immigrada, joves,...)?

La prioritització de les propostes es pot dur a terme de forma presencial (mitjançant la dinamització tècnica, consultora,...) o en línia (programari específic), si s'escau. Però, en tot cas, s'han de tenir clars els criteris de prioritització:

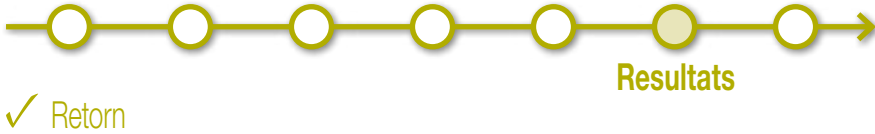
- **Quin serà el nombre màxim i mínim de propostes que es podran votar**, és a dir, establir quants vots es podran emetre i entre quantes propostes.
- **Quin serà l'import màxim per persona que vota**, és a dir, cada persona podrà distribuir els seus vots entre les diferents propostes, sempre que no superi un import x que haurà d'estar establert i haurà de ser igual per a tothom.
- **Si es tindrà en compte algun tipus de distribució territorial**. En el cas dels pressupostos participatius que contemplin la votació de propostes que afecten barris o districtes concrets, s'haurà de preveure, per exemple, algun mecanisme de ponderació per proposta.
- **Qui podrà votar** (recomanem que siguin persones majors de 16 anys empadronades al municipi).

La sisena fase fa referència als resultats del procés. És el moment de fer visible per a què ha servit el procés, en quina mesura ha estat útil i com es farà el seguiment dels resultats obtinguts. En aquest punt és molt important preguntar-se:

- Com es durà a terme el retorn dels resultats de les votacions? Quins mitjans/canals s'empraran? O es durà a terme a través del Consell de Vila o d'algun altre consell?
- Quin tipus d'informació s'hi recollirà? El pressupost? Les accions? El calendari de desplegament?
- Hi ha previst algun òrgan de seguiment de les propostes seleccionades? Quin funcionament tindrà? O es durà a terme a través del Consell de Vila o d'algun altre consell?
- Qui formarà part d'aquest òrgan de seguiment? Només l'equip tècnic? Només l'equip de govern? Només la ciutadania? Un òrgan mixt?

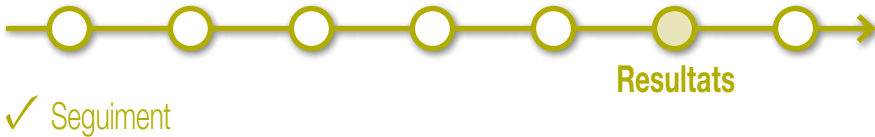
En aquesta fase, hem de parar atenció a dos aspectes: 1) com es durà a terme el retorn dels resultats a la ciutadania, i 2) dissenyar com es farà el seguiment de les propostes que s'implementin.

El **retorn** dels resultats es pot dur a terme de forma presencial (grup motor, entitats, taules de ciutat, audiències,...) o en línia (webs, xarxes socials,...). També cal combinar-ho amb els mitjans de comunicació habituals (ràdio, televisió, butlletí i revistes municipals, bustiades, plafons informatius...).

Recomanem que les propostes guanyadores continguin com més informació millor i es comuniquin clarament. Haurien d'incloure, com a mínim, la informació següent:

- nom i breu explicació de la proposta
- nombre de vots recollits
- valoració tècnica i econòmica
- calendari aproximat d'execució
- ubicació territorial
- fitxa específica de desenvolupament
- traçabilitat

El **seguiment** de la implementació de les propostes s'ha de realitzar de forma participada, tant internament com externament. En l'àmbit intern, mitjançant l'equip tècnic i polític de l'ajuntament; i en l'extern, a través de l'equip tècnic de l'ajuntament, representants polítics i la ciutadania que ha realitzat propostes o ha participat en la fase de valoracions.

Aquest seguiment s'hauria de realitzar mitjançant un òrgan de participació creat *ad hoc*, un òrgan de participació existent o reunions i trobades puntuals.

Finalment, trobem la fase d'avaluació del procés participatiu. En aquesta etapa cal tenir present com es durà a terme l'avaluació dels pressupostos

participatius i qui en formarà part. S'ha de preveure respondre preguntes com ara:

- S'ha previst dur a terme una avaluació del procés realitzat? O d'alguna de les seves fases? Hi ha previst algun òrgan d'avaluació? Quin funcionament tindrà?
- Qui participarà en l'avaluació? Només l'equip tècnic? Només l'equip de govern? Només la ciutadania? Un òrgan mixt? Depèn de la fase?

Qualsevol procés de pressupostos participatius ha de tenir una avaluació participada del projecte amb l'equip tècnic de l'ajuntament, amb la implicació de l'equip polític i la ciutadania.

Aquesta avaluació es pot realitzar mitjançant un òrgan de seguiment ja creat (Consell de Vila, comissió de seguiment), qüestionaris (en línia), o sessions de treball o tallers puntuals amb la ciutadania.

Finalment, al llarg del procés és indispensable que hi hagi una bona estratègia de comunicació. Aquesta es pot aconseguir combinant canals de comunicació en les diferents fases del procés:

- Mitjans tradicionals (ràdio, televisió, revista o butlletí municipal)
- Internet (web, xarxes socials, correu electrònic, apps, e-mailing)
- Actes presencials (reunions, punts d'informació al carrer, estands de fires)
- Altres mitjans (tríptics, fullets, cartells, lones, bustiades)

Conclusions

Com hem vist, el debat sobre els pressupostos participatius no només ve de lluny (Sintomer, Y. (2005), Cabanes, Y. (2005)), sinó que continua vigent en la ciència política (Sintomer, Y.; Herzberg, C. i Allegretti, G. (2010), Ganuza, E.; Francés, F. (2012) o Blanco, I; Ballester, M. (2011)). Les propostes de tipologies i models són diverses i pràcticament podríem dir que n'hi ha tantes com experiències s'han produït durant aquests darrers 20 anys.

Si bé aquest fet és cert, també ho és que hi ha acord en afirmar que els pressupostos participatius són una metodologia innovadora de gestió pública

pressupostària, que té com a objectiu incloure la ciutadania en el procés de decidir com es gastarà una part del pressupost públic. I, per tant, es poden considerar una pràctica renovadora i de millora de la qualitat de la democràcia.

Però, per poder parlar de pressupostos participatius de qualitat, cal que els processos que impulsats reuneixin una sèrie de criteris (Castellà, C.; Parés, M. (2009)). En aquest article hem recollit una sèrie d'aspectes que s'han de tenir en compte a l'hora d'impulsar pressupostos participatius des del món local. L'objectiu és oferir eines per tal que aquestes experiències esdevinguin una oportunitat per incrementar la participació de la ciutadania en la definició de les polítiques públiques en l'àmbit municipal.

Referències

- BLANCO, I., «Presupuestos participativos y democracia local: una comparación entre las experiencias brasileñas y españolas». A: *VII Congreso Internacional del CLAD sobre la Reforma del Estado y de la Administración Pública*. Lisboa: CLAD, 2002.
- BLANCO FILLOLA, Ismael; BALLESTER, Marta. «¿Participar para transformar? La experiencia de los presupuestos participativos en la provincia de Barcelona». *Gestión y Análisis de Políticas Públicas*, [S.L.], maig 2011. ISSN 1989-8991. Disponible a: <<https://revistasonline.inap.es/index.php?journal=GAPP&page=article&op=view&path%5B%5D=448>>. Data d'accés: 11 jul. 2018 doi:<http://dx.doi.org/10.24965/gapp.v0i5.448>.
- CABANNES, Y., «Presupuesto participativo y finanzas locales». Programa de Gestión Urbana-ALC. UN-HABITAT. Porto Alegre: Alcaldía Municipal de Porto Alegre, 2005.
- CASTELLÀ, C.; JORBA, L., «Evaluación de las experiencias participativas en la gestión local de Cataluña: promesas y amenazas». A: *Gestión y Análisis de Políticas Públicas*, 32, 2008, p. 79-98.
- CASTELLÀ, C.; PARÉS, M.; GARCIA, M. (coord.). Repensant la participació de la ciutadania al món local. Diputació de Barcelona. Col·lecció Documents de Treball. Sèrie Igualtat i Ciutadania. Núm. 21, 2015. CD: ISBN 978-84-9803-708-1 (edició paper) i 978-84-9803-710-4 (edició digital). <<https://www1.diba.cat/uliep/pdf/54921.pdf>>
- GANUZA, E.; ÁLVAREZ DE SOTOMAYOR, C. (coord.). *Democracia y presupuestos participativos*. Barcelona: Icaria Editorial, 2003.
- GANUZA, E.; GÓMEZ, B., *Control democrático y presupuestos participativos en España*. Madrid: Fundación Alternativas, EP38/2008.
- GANUZA, E.; FRANCÉS, F. *El círculo virtuoso de la democracia: los presupuestos participativos a debate*. madrid: CIS, 2012.
- PARES, M. (coord.), *Participación y calidad democrática. Evaluando las nuevas formas de democracia participativa*. Barcelona: Ariel, 2009.
- PINEDA NEBOT, Carmen; PIRES, Valdemir. «Características de las experien-

cias españolas de presupuesto participativo: intento de encuadramiento en una tipología». A: *Gestión y Análisis de Políticas Públicas*, [S.l.], gen. 2012. ISSN 1989-8991. Disponible a: <<https://revistasonline.inap.es/index.php?journal=GAPP&page=article&op=view&path%5B%5D=9880>>. Data d'accés: 11 jul. 2018 doi:<http://dx.doi.org/10.24965/gapp.v0i7.9880>.

SINTOMER, Y. «Los presupuestos participativos en Europa: retos y desafíos». *Revista del CLAD Reforma y Democracia* [en línia] 2005, (Febrer-Sense mes) : [Data de consulta: 11 de juliol de 2018] Disponible a: <<http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=357533663003> ISSN 1315-2378

SINTOMER, Y.; HERZBERG, C. RÖCKE, A., «Participatory Budgeting in Europe: Potentials and Challenges». *International Journal of Urban and Regional Research*, 32, 2008, p. 164-178. doi:10.1111/j.1468-2427.2008.00777.x

SINTOMER, Y.; HERZBERG, C. ALLEGRETTI, G.: *Learning from South Participatory Budgeting Worldwide. An Invitation to Global Cooperation*, Bonn, in WentgGmbH, 2010. <https://www.buergerhaushalt.org/sites/default/files/downloads/LearningfromtheSouth-ParticipatoryBudgetingWorldwide-Study_0.pdf>

4. Jornada «Pressupostos participatius en l'àmbit local», Barcelona, 21 de febrer de 2018

4.1. Pressupostos participatius, per a què?

Transcripció de la ponència inaugural de la jornada «Pressupostos participatius en l'àmbit local», que va tenir lloc a Barcelona el 21 de febrer de 2018.

YVES SINTOMER

Professor de Ciències Polítiques

Universitat de París 8

Moltes gràcies, vull donar les gràcies a la Diputació de Barcelona. Porto aquesta ciutat i Catalunya al cor, sempre és un plaer venir aquí i entendre millor el que passa en aquest país i en aquesta ciutat.

Els pressupostos participatius s'han desenvolupat d'una manera increïble, a molts llocs del món, en contextos polítics socials i econòmics molt diversos. Tot va començar a principis dels anys 1990 a l'Amèrica Llatina, al Brasil, però ara les tendències d'aquest desenvolupament no es troben al Brasil, sinó, per exemple, a la Xina o a Portugal. En aquesta ponència faré un petit balanç dels pressupostos participatius al món. Després, analitzaré el significat dels pressupostos participatius amb dues possibles interpretacions: la primera, complementar o corregir marginalment la democràcia representativa; i la segona, entendre els pressupostos participatius com una part de la transformació sistèmica del govern global.

Els motius de l'èxit

Com ja sabem, els pressupostos participatius es van inventar a Porto Alegre. L'èxit inicial de la seva metodologia es basa en diversos factors. Per començar,

els pressupostos participatius encarnaven un ideal polític de participació de la ciutadania i d'inversió de les prioritats a favor dels més pobres. Un altre factor important ha estat el fet que els pressupostos participatius incloïen un «*kit metodològic*», oferien una metodologia que podia copiar-se, adaptar-se i traslladar-se a altres regions del món. Un altre motiu per entendre el seu èxit, «*it's money, stupid*», és a dir, toca els diners, una cosa molt important a la nostra societat. No només es tracta de coses abstractes.

A Porto Alegre i més enllà, a l'Amèrica Llatina, els pressupostos participatius van tenir efectes importants de justícia social. El Banc Mundial ha dut a terme estudis que demostren que, a les ciutats brasileres, quan hi ha pressupostos participatius, la tendència és una reducció major de la pobresa que a ciutats comparables sense pressupostos participatius. A tota l'Amèrica Llatina hi va haver una participació important de les classes populars, de dones, de joves, molt més que en la política institucional. En termes d'eficiència, l'èxit és més ambigu. En general, els pressupostos participatius han propiciat un bon govern, gràcies a la reducció de la corrupció i del clientelisme. Però, per altra banda, en un procés que se centra en el pressupost anual és difícil mirar a llarg termini; els efectes de les inversions que es fan l'any següent es noten durant molts anys, però no es discuteixen en el procés. En tot cas, una cosa important que ens pot permetre entendre millor l'èxit dels pressupostos participatius és que, tradicionalment, la participació institucional era una suma de diàlegs verticals entre els polítics i els tècnics, per una banda, i la ciutadania d'un barri, d'un altre barri, d'un grup d'interès, per exemple, en l'art, en un camp de futbol, etc., per l'altra. El pressupost participatiu, tal com es va concebre a Porto Alegre i com s'ha desenvolupat als altres llocs, permet, a més d'aquestes discussions verticals, una discussió horitzontal entre els diversos grups de la ciutadania: un projecte, per convèncer els altres ciutadans, ha de demostrar que va servir l'interès general o, com a mínim, demostrar que és compatible amb el bé comú.

Ara bé, hi ha una diferència bastant important entre les dinàmiques de pressupostos participatius impulsats només des de dalt i els que propicien un punt d'unió entre l'acció del municipi i la dels moviments socials. La democratització ha estat molt diferent en tots dos casos, ha estat molt menor en el primer model. Al Brasil, els pressupostos participatius han format part clarament d'un moviment de transformació de la societat brasilera, i han estat un pas important per a l'arribada al poder del PT (Partit dels Treballadors). Ha estat bastant similar a altres països, però no ha estat una norma.

El desenvolupament dels pressupostos participatius

Al món hi ha hagut tres períodes de desenvolupament dels pressupostos participatius.

Durant el primer període, estaven molt lligats amb la crítica de la globalització neoliberal i l'acció de les organitzacions internacionals no va ser gaire forta. Durant el segon període, el moviment de crítica de la globalització neoliberal va ser un actor important, però organismes internacionals, com el Banc Mundial o l'ONU, van tenir un paper cada vegada més important. I, durant el tercer període, en el que encara ens trobem, tenen un paper decisiu en l'àmbit mundial les organitzacions internacionals, les fundacions i les xarxes no polititzades. Últimament, a més, hi ha hagut una novetat a Europa i Amèrica del Nord: un punt d'unió entre moviments socials i pressupostos participatius.

Però la dinàmica és molt diferent als diversos continents. A Àfrica, el desenvolupament es va produir més tard, i les organitzacions internacionals van tenir un paper decisiu des del principi. Rere els pressupostos participatius hi havia la idea que els que donen diners per al desenvolupament volen que aquests diners s'utilitzin bé. Per tant, hi havia una pressió dels que donen diners sobre els municipis locals, i els pressupostos es consideraven una de les garanties del bon ús dels diners. En alguns casos, també hi va haver una dinàmica des de baix. Al Senegal, per exemple, hi havia una organització comunitària que aprofitava l'oportunitat de desenvolupar projectes, però aquests casos han estat molt pocs.

També hi ha hagut diferències entre les diverses parts d'Àfrica, perquè els sistemes polítics són molt diferents. A Àfrica, i especialment a l'Àfrica anglòfona, una tendència molt important és la hibridació amb altres instruments de participació.

A Àsia, el desenvolupament també va arribar tard en comparació amb l'Amèrica Llatina i Europa, però hi ha un interès creixent. Hi va haver una major influència de Porto Alegre, i els governs locals han tingut un paper més important que a Àfrica. Els exemples més interessants són a Corea del Sud (amb influència directa de Porto Alegre), a la Xina i a Taiwan, països amb un desenvolupament molt important. Potser, d'aquí a uns quants anys, la Xina serà el país amb el major nombre de pressupostos participatius.

A Europa, el desenvolupament també ha estat important, i s'ha fet bastant aviat i ràpid. Hi ha una diferència considerable entre l'Europa de l'Est, on les organitzacions internacionals han tingut un paper més destacat, i l'Europa de l'Oest, del Sud i del Nord, on els més actius han estat els governs locals. Els governs locals són molt més forts a Europa

que a Àfrica. En un principi, els pressupostos participatius estaven generalment lligats a l'esquerra, però ara els pressupostos participatius no tenen cap color polític especial a escala europea. Hi ha pressupostos participatius d'esquerreres i de dretes, i la qualitat del procés no està relacionada amb l'orientació política. Una altra diferència important amb l'Amèrica Llatina, però també amb Àfrica, ha estat que, en aquests continents, les classes populars estaven centrades en els pressupostos participatius, mentre que a Europa, les més actives són les classes mitjanes o les fraccions superiors de les classes populars. Les classes més humils no han tingut cap paper destacat en el procés europeu de desenvolupament dels pressupostos participatius.

A més, a Europa, si analitzem la metodologia, hi va haver dues tandes. A la primera onada, al contrari del que va passar a l'Amèrica Llatina, els pressupostos participatius europeus només eren consultius. Espanya era diferent, amb pressupostos participatius deliberatius, però era una excepció. Uns quants anys més tard, la lliçó està clara: quan els pressupostos participatius només són consultius, al cap de poc temps es moren, perquè els seus efectes no estan clars i la ciutadania no està satisfeta i, per tant, els polítics tampoc. La segona tanda té un caràcter molt més decisiu. Ara, la majoria dels pressupostos participatius europeus són deliberatius i, en alguns països, hi ha una confluència dels moviments socials i d'iniciatives de participació institucional.

Als Estats Units d'Amèrica, el desenvolupament dels pressupostos participatius és molt recent, en la línia d'«Occupy Wall Street». És un procés limitat si el comparem amb Europa, però ve molt més des de baix o, per ser exactes, barreja dinàmiques des de baix i dinàmiques des de dalt.

Quin impacte han tingut els pressupostos participatius europeus? Hi ha diferències importants d'un país a un altre, d'una ciutat a una altra, d'una diputació a una altra. Els canvis polítics han estat molt limitats, els canvis socials han estat importants a l'Amèrica Llatina, però molt limitats als altres continents. Potser la governança ha estat el terreny de més èxit en els pressupostos participatius europeus. Han aconseguit contribuir a la modernització administrativa, a la transparència dels pressupostos públics, a una millora de la governança, a una participació creixent de la ciutadania en la governança i en la definició dels pressupostos. En aquest aspecte, quan els pressupostos participatius s'han fet amb una voluntat política forta, cosa que no sempre ha estat així, han tingut molt d'èxit. També trobem aquest efecte a l'Amèrica Llatina, encara que en menor quantitat. Però els pressupostos participatius europeus, si els comparem amb els de l'Amèrica Llatina, no han estat un instrument de justícia social.

Els pressupostos participatius, un instrument per millorar la democràcia representativa?

El panorama és molt variat. Hi ha realment una essència als pressupostos participatius, una significació dels pressupostos participatius al món? És poc probable. Per què encara hi ha pressupostos participatius? Per què es desenvolupen en contextos tan diferents? Podem respondre aquestes preguntes amb dues respostes des de dues perspectives, que potser no són alternatives, però que són diferents. La primera és que els pressupostos participatius corresponen a una tendència de complementar o de corregir els defectes de la democràcia representativa. L'altra perspectiva és dir que formen part d'un canvi de la governança en l'àmbit global. Ara analitzaré aquestes dues perspectives.

Primera perspectiva. L'idea és que la societat ha canviat molt, que Internet i les xarxes socials són un símbol, però també un factor important d'aquest canvi; que ara, els partits i les eleccions són centrals institucionalment, però ja no són canals suficients per permetre una legitimitat política i una comunicació eficient entre la ciutadania i els governants; i que els pressupostos participatius, igual que altres mecanismes de participació, són canals nous que permeten complementar tot allò que els partits no fan com abans.

Hi ha hagut versions *light* d'aquest complement a la democràcia representativa. La versió *light* més important, a la primera tanda de pressupostos participatius europeus, era el que es va anomenar «escolta selectiva»: es fa una consulta als ciutadans del carrer, es discuteix, a vegades molt bé, però després els polítics i els tècnics integren una part del que la ciutadania ha discutit a les polítiques públiques d'una manera molt arbitrària, sense seguir cap regla clara i sense justificar formalment les seves decisions. Hi ha una mica de deliberació, en el sentit anglès de la paraula, és a dir, una bona discussió, però no hi ha cap codecisió entre els responsables públics i la ciutadania. L'escolta selectiva» és un primer pas, interessant però amb uns límits importants.

Una altra variant també pot ser donar un poder decisonal als ciutadans de carrer, però sobre temes insignificants, sobre una quantitat de diners molt limitada. Per exemple: a Sevilla, un dels principals pressupostos participatius de la primera tanda a Europa, als anys 2000, la idea era fer uns pressupostos participatius com a Porto Alegre, amb una idea de justícia social molt forta. Però, al final, en un barri com el Polígono Sur de Sevilla, un dels més pobres de la ciutat, els pressupostos participatius van donar uns deu euros per resident, mentre que la mitjana a la ciutat era de vuit euros.

És a dir, els pressupostos participatius donaven dos euros més per persona a la zona més pobra de Sevilla, i això no permetia una inversió de les prioritats com a Porto Alegre. Els fons estructurals europeus donen molt més. Hi havia una retòrica d'esquerres sobre el canvi social, però la realitat era molt diferent.

A les versions més dinàmiques, hi ha més deliberació (un altre cop, en el sentit anglès de la paraula), més discussió, organitzada en molt bones condicions. Molts cops es fan «minipúblics» designats per sorteig per compondre una mostra representativa de la societat, estadísticament similar al poble, i que pot discutir en unes condicions quasi ideals.

Ara hi ha una clara tendència a donar més poder decisonal als pressupostos participatius, i més diners en el procés de participació. A Europa, pressupostos participatius molt dinàmics, com els de Cascais i els de París, són l'avantguarda d'aquest desenvolupament.

Els criteris d'èxit són una reorganització de l'administració pública en paral·lel al procés de participació, una reorganització que ha tingut bastant d'èxit a Porto Alegre. És un desafiament: si la participació es desenvolupa i l'Administració segueix endavant sense canviar, els dispositius participatius no poden ser un fracàs a mig termini. Però és molt difícil canviar l'administració pública i posar els serveis públics realment al servei del públic, això ho saben tots els qui treballen a les administracions o als ens públics. A París, per exemple, la feina més important dels pressupostos participatius l'ha fet, majoritàriament, personal no titular dels càrrecs, cosa que no és sostenible.

Un altre desafiament és aconseguir que els pressupostos participatius siguin una escola de ciutadania, especialment per a la inclusió dels actors subalterns, que no són centrals en la política institucional. Un altre problema és l'impacte molt limitat dels pressupostos participatius sobre temes socials i econòmics. Quin pot ser l'èxit a llarg termini d'uns processos que no tenen un impacte real sobre la conformació de l'economia? A més, els pressupostos participatius quasi mai no han permès un canvi del funcionament del sistema polític institucional. Han estat un complement del sistema polític institucional, i no una transformació radical d'aquest sistema.

Els pressupostos participatius a la governança mundial

La interpretació dels pressupostos participatius com a complement de la democràcia representativa té un problema: la Xina.. En aquest país, que no és una democràcia representativa, els pressupostos participatius es desen-

volupen molt. Hi ha tres models, segons l'anàlisi de Li Fan, el líder de l'ONG més important per als pressupostos participatius.

El primer model, el més ambiciós, però que és gairebé únic a la ciutat de Wenling, implica la transparència del pressupost, una «escolta selectiva» dels ciutadans i la implicació del govern i de l'assemblea municipal. En un altre model, menys ambiciós, el govern és l'actor principal i l'assemblea municipal no representa cap paper. I en un model *light*, el model «menú», els pressupostos participatius no inclouen la transparència del pressupost ni tampoc un diàleg entre els ciutadans i els responsables, i es redueix a donar als ciutadans una quantitat limitada per seleccionar entre diverses propostes. Al final, si analitzem el que succeeix a les discussions entre els oficials i els ciutadans a la Xina, com a mínim a la ciutat de Wenling, una cosa molt estranya és la semblança amb el que passa a Europa. El tipus de discussió i el tipus d'integració de les propostes a les polítiques públiques no són gaire diferents. Per què és així, en un context autoritari com la Xina? En aquest país, els pressupostos participatius formen part oficialment del que els oficials xinesos anomenen «democràcia consultiva». Un sistema autoritari pot consultar als ciutadans, i la democràcia, des d'aquesta perspectiva, pot quedar reduïda a escoltar què vol la ciutadania i a prendre decisions «pel bé» dels ciutadans. En canvi, uns altres observadors interpreten els pressupostos participatius xinesos com un «autoritarisme deliberatiu» (He Baogang), un autoritarisme que desenvolupa un procés de discussió amb els ciutadans.

Es diu, moltes vegades, que quan hi ha corrupció i clientelisme, com a Porto Alegre o a l'Amèrica Llatina, els pressupostos participatius limiten la corrupció i el clientelisme i permeten arribar a un model més pur de democràcia liberal, una democràcia funcional, amb l'estat de dret, la separació de poders, etc. Però, com podem interpretar el desenvolupament dels pressupostos participatius a la Xina, on també ha hi molta corrupció? I com podem interpretar una dinàmica que va més enllà del model liberal de la separació de poders?

La teoria liberal dels pressupostos participatius s'ha d'enfrontar a un altre problema. Acadèmics brasilers, com Leonardo Avritzer o Debora Rezende de Almeida, creuen que els pressupostos participatius i altres instruments de participació amb poder deliberatiu són com sistemes híbrids que van més enllà de les divisions clàssiques del constitucionalisme occidental, perquè van més enllà de la divisió tradicional estat/societat. Aquestes anàlisis són bastant convincents. Als pressupostos participatius, l'estat i la societat civil es barregen, com també l'esfera pública i la privada, i l'esfera pública té un altre sentit, ja no només és estatal: l'acció dels col·lectius i de la ciutadania

també forma part de l'esfera pública. La participació no s'oposa a la representació, perquè hi ha mecanismes de representació dins de molts pressupostos participatius. La deliberació va més enllà del sentit anglès del terme i s'acosta al sentit de la deliberació d'un jurat o d'un tribunal: ja no només és una discussió, sinó que també inclou la presa de decisions després de la discussió. Va més enllà del model: la societat civil discuteix i, després, l'estat pren les decisions; el procés de presa de decisions es fa en comú. La participació, la discussió i la decisió són articulades. Són coses que van molt més enllà de la concepció tradicional de la separació de poders. Probablement, el fet que a l'Amèrica Llatina també hi hagués una transformació de la societat a través dels pressupostos participatius té molt a veure amb aquesta forma d'innovació democràtica.

En tot cas, no podem parlar dels pressupostos participatius del món sense tenir en compte les seves formes a l'Amèrica Llatina: hem de pensar en els pressupostos participatius en un marc molt més ampli, no només com a complement de la democràcia representativa. Però també hem de pensar en els pressupostos participatius més enllà d'una democratització de la democràcia, perquè molts d'aquests es desenvolupen en contextos autoritaris o parcialment autoritaris. Durant molts anys, no ho he vist així, però ara, després del meu treball de camp a la Xina, penso que és una línia de reflexió legítima.

Al final, els pressupostos participatius poden ser un objectiu comú de l'esquerra radical, el Banc Mundial i els dirigents locals xinesos. Ho hem d'entendre, hem d'entendre per què. Llavors, podem pensar que els pressupostos participatius són una innovació que va més enllà del model clàssic del constitucionalisme liberal, que són l'índici d'una altra relació entre estats, interessos privats i societat civil (col·lectius, ONG, ciutadans de carrer).

La crisi del sistema polític ha afectat el desenvolupament dels pressupostos participatius als països occidentals. Als Estats Units d'Amèrica hi ha una baixa tendencial molt forta de la confiança política, i les tendències són molt similars a les «velles democràcies», però també a les «noves». Els partits de masses europeus es van inventar a Alemanya. Ara bé, els dos principals partits alemanys, la CDU (Unió Demòcrata Cristiana) i l'SPD (Partit Socialdemòcrata Alemany), han perdut la meitat de la militància en vint-i-cinc anys. Si sumem els 50 partits europeus més importants, la direcció és la mateixa; major o menor en diferents països, però la tendència és similar.

És una crisi estructural, una crisi que és el resultat de diverses crisis, però és precisament ara que se sumen els seus efectes. *Una crisi del capitalisme financer*: és clara, però hem vist que encara no hi ha una alternativa de desenvolupament convincent o creïble en l'àmbit global. *Una crisi ecològica*:

tots podem veure els límits del nostre model de desenvolupament, però els sistemes polítics tenen molts problemes per actuar de manera eficaç per enfrontar-se a aquesta crisi. *Una crisi de l'ordre postcolonial*: les democràcies representatives s'han desenvolupat al centre del món, i només per a aquesta part del món; ara aquest centre del món ja no és el centre, hi ha diferents centres, i Europa és una província del món. *L'American Way of Life*, com la manera de viure europea, no podia ser universalitzable. Què passa quan canvien o desapareixen les condicions materials que han permès la democràcia representativa del nord global? I quan es qüestionen les identitats imperials o postimperials? Les crisis migratòries són un símptoma del nou ordre. *Una crisi de la sobirania*: a l'hora de la globalització, els estats encara tenen un paper important, i són font d'identitats, però el seu marge d'acció és molt més limitat que abans. *Una «crisi en el gènere»* (Judith Butler): la política ha estat un camp masculí fins als anys 1970, i canvia molt el fet de desenvolupar una política de caràcter mixt. *Acceleració del canvi social*: pensem en el que representa Internet i les xarxes socials; la manera de socialitzar de les noves generacions és molt diferent de les generacions anteriors. Internet és un símbol i un factor d'un canvi d'època. Però el sistema polític segueix sent el mateix i, llavors, creix la distància entre una evolució molt ràpida de la societat i un sistema polític que no evoluciona gaire. *El final dels partits de masses*: a més, vivim un problema específic a Europa, el final dels partits de masses: els partits queden com canals privilegiats de selecció del personal polític, però ja no són canals eficaços de comunicació entre la ciutadania i els polítics, ni tampoc una força que organitza la societat.

Vivim el final d'una època. El sistema polític del nord global funciona malament, s'enfronta a les seves pròpies contradiccions, es troba en una crisi estructural molt forta, no es pot universalitzar fàcilment. Probablement, el sistema estable de democràcia representativa ha estat un parèntesi històric: a molts països europeus occidentals es va produir algunes dècades després de la Segona Guerra Mundial, i a Espanya una mica més tard. No hi ha una normalitat democràtica, que podria considerar-se com la direcció de la història. Va ser una estabilització momentània d'un sistema que no està esgotat, però que està desestabilitzat.

Des d'aquesta perspectiva, quin pot ser el paper dels pressupostos participatius? Les organitzacions internacionals i molts acadèmics diuen que hem passat del «govern» a la «governança», que la governança implica mecanismes de regulació que són públics, però també privats; formals, però també informals. Aquests nous mecanismes tenen un poder de fet, i fins i tot un poder normatiu, sense quedar reduïts als poders clàssics electorals de la democràcia representativa clàssica. La gènesi de les normes i les polítiques

implica sempre actors variats, de la mateixa escala geogràfica, però també de diferents escales (local, de les comunitats, de l'estat, continental, global). Possiblement, no és del tot nou, sempre hi ha hagut associacions (i també conflictes) entre els sectors públics i privats, entre els actors públics i privats; però el desenvolupament de la globalització reforça molt aquest procés de governança, més enllà dels poders constitucionals clàssics.

La visió clàssica del poder era una visió piramidal; hi havia les persones que decidien i després nivells inferiors d'aplicació de les ordres i lleis. La sobirania nacional, el concepte clau de la Revolució Francesa, no era tan diferent: els de sota podien escollir els de dalt, però l'estructura del poder del país després de les eleccions quedava molt piramidal, com a mínim en la seva concepció. Els qui parlen de governança diuen que la nostra societat actual és una societat de xarxes, i que les xarxes no són piramidals, sinó horitzontals. És un canvi radical del paradigma social, però també del paradigma polític. El problema és: com hem d'entendre les xarxes horitzontals? Crec que la nostra societat i el nostre sistema de presa de decisions realment són xarxes horitzontals. Però, en aquestes xarxes, no tots els actors són iguals. Hi ha actors que són centrals i tenen un pes molt fort, altres que no són tant centrals i que tenen un pes menor, i altres que són perifèrics i marginals.

Els centres de la governança global són el govern dels Estats Units d'Amèrica, el govern de la Xina, l'OMC, l'FMI i el Banc Mundial, però també Facebook, Google, Amazon, We Chat i Alibaba... No hi ha organitzacions ciutadanes. Una mica més cap a la perifèria hi ha el govern francès, i potser el govern espanyol, Greenpeace, Oxfam, empreses transaccionals menys fortes i altres institucions de la ONU. Encara més a la perifèria hi ha petits governs, ONG mitjanes com el WWF, organitzacions sindicals internacionals, empreses internacionals mitjanes, altres ONG, etc. Aquest esquema es reproduïx a la governança nacional i a la governança local.

Com podem democratitzar aquest sistema? Com podem fer que els punts centrals siguin menys centrals o forts i que hi hagi una diversitat molt més gran als punts centrals de la xarxa? Quin pot ser el paper dels pressupostos participatius a la governança?

Crec que, al final, la visió del Banc Mundial és molt més realista que la visió de l'esquerra radical per entendre els pressupostos participatius. Formen part d'una transformació global del sistema, de la governança, del sistema en xarxes. No només són una cosa que afegirem a la democràcia representativa. Formen part d'una nova separació i rearticulació de poders, que va molt més enllà dels poders constitucionals i de la democràcia representativa. Amb els pressupostos participatius, si són seriosos, la ciutadania

és un actor real dins d'aquesta nova xarxa de governança. Però l'espai dels pressupostos participatius és un híbrid, que barreja l'estat i la societat civil.

Els pressupostos participatius s'han d'enfrontar a molts desafiaments. Potser el més important és el poder. Un acadèmic, Patterson, diu que a Anglaterra es pot fer participació sobre el *housing* (habitatge), el *building* (construcció) i el *painting* (pintura): sobre les coses principals, les coses importants però secundàries i els detalls. I que, moltes vegades, es fa participació sobre els detalls per oblidar les coses principals.

Com podem fer uns pressupostos participatius que no només tractin sobre els detalls? Com poder construir l'interès públic més enllà de l'agregació dels vots i els interessos parcials? Com podem fer, tal com diu Joan Subirats, que els pressupostos participatius siguin una dinàmica de gestió de tot el comú?

També hi ha altres desafiaments. La deliberació: com podem organitzar una bona discussió i sintetitzar la discussió després de la discussió, sobretot si es fa en línia? El desafiament de l'escala: quin impacte poden tenir els pressupostos participatius sobre la governança, més enllà dels pressupostos públics? Està clar que la presa de decisions no només la fa l'estat i els governs locals, sinó també les associacions (i conflictes) entre els sectors públics i privat i les organitzacions privades. Com poden influir els pressupostos participatius sobre el que no és, o no només és, el pressupost públic? Un altre desafiament: com podem transformar la política institucional i introduir els pressupostos participatius com a element estable del sistema? A vegades es desenvolupen pressupostos participatius en un municipi, però al cap d'uns quants anys, hi ha un canvi de majoria política i els pressupostos participatius s'esgoten o s'eliminen, i això no es deu als seus límits intrínsecs, sinó al canvi de majoria política.

Tres escenaris per al futur de la democràcia

Crec que hi ha tres escenaris per al futur de la democràcia als nostres països. Vull descriure breument els tres escenaris, i començar a entendre el que poden ser els pressupostos participatius en aquests tres escenaris.

El primer escenari és el que Colin Crouch anomena la postdemocràcia. Aparentment, tot continua igual, però la representació electoral es buida de contingut i legitimitat. El poder real sempre se situa a altres llocs: als mercats, als organismes tecnocràtics, a les organitzacions internacionals. És el desenvolupament del capitalisme globalitzat sense democràcia. El ministre de finances alemany Wolfgang Schäuble va dir als grecs durant les negociacions entre la Unió Europea i Grècia: «Les eleccions no poden canviar res». Alan Greenspan, ex president de la Reserva Federal dels Estats Units,

ha escrit: «Tenim sort que als Estats Units les decisions polítiques, gràcies a la globalització, hagin estat substituïdes en gran part per l'economia de mercat a escala mundial, amb l'excepció del tema de la seguretat nacional. El proper president no tindrà cap paper significatiu, les forces del mercat dirigiran el món». És l'escenari de la postdemocràcia. En aquest escenari, s'hi poden desenvolupar pressupostos participatius sobre el *painting* (pintura), sobre els detalls. És una altra manera de fer un espectacle democràtic mentre les tendències més fortes es desenvolupen a altres llocs.

El segon escenari és l'autoritarisme; ho hem vist a molts països, potser fins i tot a Espanya, amb una involució autoritària de les velles democràcies. Encara podem diagnosticar el desenvolupament d'un nou feixisme a l'Índia i Turquia. Altres països han tingut una transició incompleta fins a la democràcia liberal. El model xinès barreja autoritarisme, meritocràcia i consulta a la ciutadania. Pot servir el capitalisme globalitzat, o bé el pot domesticar. En l'escenari xinès, el capitalisme està parcialment domesticat; en altres llocs, l'autoritarisme estatal està completament al servei de l'economia privada. Els instruments de participació, especialment els pressupostos participatius, poder ser un instrument de l'autoritarisme deliberatiu. Aquesta és l'explicació de la Xina. No hi ha eleccions, hi ha autoritarisme i repressió de l'esfera pública, però l'estat autoritari realment vol dialogar amb la ciutadania, en un diàleg no polititzat, i els pressupostos poden ser un mecanisme molt eficaç per a aquest diàleg.

El tercer i últim escenari: una democratització de la democràcia, o una democratització dels sistemes autoritaris que no es redueix a reproduir el clàssic model de democràcia liberal. En aquest escenari, es desenvolupen noves formes de participació i de representació. Hi ha la possibilitat d'obrir nous espais polítics, o de polititzar espais que no estaven polititzats, per exemple, en economia. Hi va haver parcialment un escenari d'aquest tipus a l'Amèrica Llatina dels anys 2000, o a Islàndia després de la crisi financera. N'és un altre exemple la influència de les mobilitzacions ecologistes en les negociacions internacionals sobre el canvi climàtic. És un escenari de democratització de la governança global, el que l'americà Erik Olin anomena una «utopia real», és a dir, un horitzó cap al que ja podem caminar, encara que mai no arribarem a tocar l'horitzó amb les mans. És un escenari que no és el més probable, però que no està exclòs. En aquest escenari, els pressupostos participatius poden tenir un paper important de democratització de la democràcia, d'obertura de nous canals. Porto Alegre es va concebre en aquesta direcció, el desenvolupament dels pressupostos participatius en altres països no sempre ha anat en aquesta direcció, però potser és el paper que poden tenir. Moltes gràcies.

4.2. Pressupostos participatius en l'àmbit supranacional

GIANLUCA SGUEO

Analista Polític

New York University Florence

Aquest capítol analitza l'avantguarda dels pressupostos participatius entre els reguladors supranacionals. Al principi, el capítol descriu breument la relació causa-efecte entre la disminució de la confiança de la ciutadania en l'elaboració de polítiques i en els polítics i la implementació de pressupostos participatius. Segons molts acadèmics, els pressupostos participatius ofereixen una solució innovadora per promocionar la democràcia inclusiva i millorar la modernització i rendició de comptes del sector públic. I, encara més important, creuen que els pressupostos participatius permeten a la societat civil i a l'administració pública determinar conjuntament les prioritats de despesa mitjançant mesures de codecisió. La cooperació hauria de reduir els conflictes i afavorir una acceptació més àmplia de les decisions pressupostàries. Només a Europa, entre 2005 i 2012, els experiments amb pressupostos participatius han incrementat de 55 a més de 1.300, amb la implicació de més de 8 milions de ciutadans.

No només les autoritats nacionals, sinó també les administracions supranacionals, incloent-hi la Unió Europea, incentiven l'ús de pressupostos participatius entre els governs i les autoritats subnacionals. La segona part del capítol se centra en aquest tema i analitza alguns reguladors supranacionals. Des del 2002, per exemple, el Banc Mundial ha donat més de 280 milions de dòlars nord-americans en préstecs i subvencions a projectes relacionats amb pressupostos participatius en un mínim de 15 països. Pel que fa a la UE, els pressupostos participatius s'han introduït mitjançant programes de finançament con l'URB-AL. Entre 2003 i 2010, URB-AL va gestionar 5 milions d'euros, amb la implicació de 450 governs locals i representants de la societat civil de l'Amèrica Llatina; els objectius incloïen promocionar els pressupostos participatius per enfortir la transparència i responsabilitat en els pressupostos.

La implementació de pràctiques de participació dins dels procediments pressupostaris de les institucions supranacionals segueix sent, actualment, una voluntat política. Però el compromís dels reguladors supranacionals de reforçar els pressupostos participatius entre els governs nacionals i subnacionals pot comportar l'experimentació dels pressupostos participatius dins dels pressupostos dels reguladors supranacionals.

RESUM. – 1. Expectatives de la ciutadania, disminució de la confiança i augment de la reticència. – 2. Receptes per millorar la participació ciuta-

dana. – 3. Pressupostos participatius a Europa. – 4. Pràctiques de pressupostos participatius en l'àmbit supranacional. – 5. El cas de la Unió Europea. – 6. Conclusions. Anem cap als pressupostos participatius supranacionals?

1. Expectatives de la ciutadania, disminució de la confiança i augment de la reticència

Hi ha un vincle directe entre la difusió dels pressupostos participatius en l'àmbit governamental i la relació entre el poder públic i la confiança. Els serveis públics de tot el món pateixen greus tensions, i els reguladors públics s'enfronten a un creixent descontent per part d'amplis sectors de la societat. Els líders governamentals de tot el món culpen les expectatives de la ciutadania com a raó clau de la falta de confiança en els governs, i lamenten que el públic esperi que resolguin tots els seus problemes.

En aquesta secció, parlarem breument de la relació entre la implementació dels pressupostos participatius i la disminució de la confiança de la ciutadania en l'elaboració de polítiques i en els polítics. Segons molts acadèmics, els pressupostos participatius ofereixen una solució innovadora per a promoure la democràcia inclusiva i millorar la modernització i rendició de comptes del sector públic. I, encara més important, creuen que els pressupostos participatius permeten a la societat civil i a l'administració pública determinar conjuntament les prioritats de despesa mitjançant mesures de codecisió. La cooperació hauria de reduir els conflictes i afavorir una acceptació més àmplia de les decisions pressupostàries. Només a Europa, entre 2005 i 2012, els experiments amb pressupostos participatius han incrementat de 55 a més de 1.300, amb la implicació de més de 8 milions de ciutadans.

Comencem amb alguns fets. Les dades de participació política i compromís mostren una tendència preocupant de disminució de confiança envers la política i (l'interès en) la vida cívica. Els índexs de valoració de les institucions democràtiques de molts països es troben a nivells més baixos que mai. La participació a les eleccions, tant a les democràcies occidentals com orientals, ha disminuït una mitjana de deu punts percentuals en els últims vint anys.⁴ Segons l'Enquesta Mundial de Valors, el nombre de persones que afirmaven tenir «molta» o «bastanta» confiança en els partits polítics va baixar vint-i-dos punts percentuals entre 1990 i 2006. Entre 2002 i 2010, el nombre d'europaus que expressaven descontent amb la po-

4. A. CLARKE. *Exploiting the web as a tool for democracy: new ways forward in the study and practice of digital democracy*. Fòrum Mundial per la Democràcia, 2003.

lítica va augmentar del 31 % al 43 %.⁵ Els analistes consideren aquesta «recessió democràtica», com la va anomenar Larry Diamond,⁶ la nova realitat de les democràcies, més que no pas una alteració momentània dels models existents. Hem entrat a «l'era de la desconfiança», tal com diu un famós article del *Washington Post*.⁷

2. Receptes per millorar la participació ciutadana

Quines raons expliquen la pèrdua de credibilitat i legitimitat dels actors institucionals? Hi ha opinions divergents sobre aquest punt. Però molts acadèmics semblen compartir la creença que l'interès dels ciutadans en la participació política i cívica ha disminuït com a conseqüència de la reducció de l'atractiu de les institucions polítiques i democràtiques. Tal com explica Colin Crouch a *Post-Democracy* (Postdemocràcia), això és una paradoxa. La democràcia, afirma Crouch, gaudeix d'un apogeu històric arreu del món, un dels seus períodes més esplèndids; i, a la vegada, està experimentant una crisi de confiança i valors.⁸ A més, dècades després de la difusió d'Internet, la insatisfacció amb els polítics persisteix, i la participació i implicació social segueixen sent baixes.

Alguns estudis recents han mostrat que encara hi ha una gran divisió entre la ciutadania molt activa i la passiva pel que fa a la participació en línia.⁹ Com a guia, podem fixar-nos en molts dels moviments de protesta política i partits que han intentat promocionar experiències tecnològiques de democràcia directa. L'exemple de Podemos a Espanya i del Moviment 5 Estrelles a Itàlia ens demostren que, tot i ser eficaços a l'hora de reunir gent per protestar i de mobilitzar multituds, aquests moviments tenen problemes per construir organitzacions polítiques estables.

És evident que el sol fet d'adoptar noves formes de comunicació no incrementa necessàriament la participació, ni desplaça automàticament l'exercici dels drets de participació cap a l'àmbit digital. Encara és més sorprenent el fet que ho hi ha cap estudi que demostrï una relació directa entre el nombre d'usuaris d'Internet d'un país i la millora en les polítiques de participació.

5. I. VAN BIEZEN, P. MAIR, T. POGUNTKE. *Going, going...gone? The decline of party membership in contemporary Europe*, 51 (1). *European Journal of Contemporary Research*, 24 (2012).

6. L. DIAMOND. *Facing up to democratic recession*. *Journal of Democracy*, 26 (2015).

7. R. J. SAMUELSON. *We entered the era of disbelief*. [en línia] *Washington Post*, 26 de febrer de 2017, <https://www.washingtonpost.com/opinions/the-era-of-disbelief/2017/02/26/e4fa3786-faac-11e6-be05-1a3817ac21a5_story.html?utm_term=.8410cc0aa953>

8. C. CROUCH. *Post-Democracy*. Polity Press, 2004.

9. Per exemple, Enquesta Mundial de Valors (2014).

També s'ha arribat a conclusions similars sobre la difusió de les tecnologies dels mitjans de comunicació socials. Un estudi recent dirigit per Deen Freelon, Charlton D. McIlwain i Meredith D. Clark afirma que els mitjans de comunicació socials probablement estan contribuint al creixent pluralisme de democràcies, però no en el sentit convencional de la paraula. En lloc d'involucrar grups diversos però estables, els mitjans de comunicació socials impulsen el sorgiment d'un «pluralisme caòtic», en què la mobilització sorgeix des de baix.¹⁰

Les estratègies utilitzades per les autoritats públiques (tant nacionals com supranacionals) per millorar la participació de la societat civil i recuperar la confiança del públic en els polítics poden tenir una naturalesa i objectius molt variats. Els reguladors públics consideren que el redisseny dels processos participatius els podria fer més captivadors (amb la promesa associada que els participants poden convertir-se en arquitectes de la seva vida col·lectiva i anar més enllà dels seus rols ordinaris), com una manera de fomentar la participació de la societat civil, enfrontar-se a la disminució de la confiança en l'esfera pública, revitalitzar la legitimitat democràtica i, probablement, superar les ofertes polítiques populistes i desestabilitzadores que floreixen a les democràcies occidentals.

La «transformació participativa», tal com l'anomenen Carolyn Hendricks i Adrian Kay, és una tendència comuna a moltes legislatures de tot el món.¹¹ Penseu en els Behavioural Insights Teams (equips de comprensió del comportament) i «laboratoris» que s'han format a molts països, com el Regne Unit, els Estats Units d'Amèrica, Austràlia, el Canadà, Alemanya, Colòmbia, Dinamarca i Itàlia. Alcaldes de grans ciutats, com Michael Bloomberg a Nova York y Park Won-soon a Seül, han creat laboratoris de polítiques per organitzar la creativitat de manera més sistemàtica. Els reguladors supranacionals, com la Unió Europea, el Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional experimenten amb «Nudge Units» (unitats d'impuls) per augmentar l'impacte de les seves polítiques. Aquests laboratoris i unitats haurien d'actuar com a vehicles transformadors per al canvi cultural al sector públic. Es contracten dissenyadors, directors

10. D. FREELON; C.D. MCLWAIN; M. D. CLARK. *Beyond the Hashtags*. [en línia] Centre for Media and Social Impact, 2016, <<http://cmsimpact.org/resource/beyond-hashtags-ferguson-blacklivesmatter-online-struggle-offline-justice>>

11. C. HENDRICKS. A.; KAY. From «opening up» to democratic renewal: Deepening public engagement in legislative committees, *Government and Opposition*, 1-27 (2017). També United Nations Development Program, *Growing Government Innovation Labs: An Insider's Guide*, [en línia] 2017, <www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/librarypage/growing-government-innovation-labs--an-insider-s-guide.html>

creatius, gestors de xarxes i enginyers per idear i desenvolupar nous i dinàmics espais de debat públic.

La varietat d'eines digitals que es poden utilitzar per a interactuar amb els electors engloba des de campanyes en mitjans de comunicació socials, fins a fòrums i plataformes web per assessorar els responsables de la formulació de polítiques sobre l'ús «d'impulsos i picades d'ullet» per millorar la societat. Uns altres exemples són els fons que es proporcionen a projectes i programes dirigits a fomentar els valors democràtics en les comunitats locals i a l'educació i formació professional.

Els pressupostos participatius es podrien considerar un dels enfocaments més innovadors per promocionar la democràcia participativa. Els administradors públics utilitzen els pressupostos participatius per oferir al públic i a les ONG una mesura de codecisó a l'hora de determinar les prioritats de despesa de les administracions públiques. D'aquesta manera, esperen reduir els conflictes i assegurar-se una àmplia acceptació pública de les decisions pressupostàries.

3. Pressupostos participatius a Europa

Els experiments dels governs europeus amb la participació pública en assumptes pressupostaris han tingut un abast més ampli que els de l'Amèrica Llatina, on es van originar els pressupostos participatius. A Europa, els pressupostos participatius no van néixer per augmentar la justícia social, sinó per la necessitat de reactivar la participació democràtica, enfortir la societat civil, modernitzar els serveis públics i combatre la corrupció.

Els pressupostos participatius han crescut considerablement durant els últims 10-15 anys. Entre 2005 i 2012, els exemples europeus de pressupostos participatius van augmentar de 55 a més de 1300. Un estudi de 2008 va estimar que un 5,3 % de la població espanyola, un 1,4 % de la població alemanya i un 1 % de la població portuguesa i italiana vivia en ciutats que utilitzaven pressupostos participatius.¹² En total, més de 8 milions de ciutadans europeus participen activament en pressupostos participatius.¹³

Els casos dels pressupostos participatius a França, Alemanya, Polònia, Espanya i Itàlia són exemplars. A França, després de l'entrada en vigor

12. Y. SINTOME; C. HERZBERG; A. ROCKE. *From Porto Alegre to Europe: potentials and limitations of participatory budgeting*, 32(1). International Journal of Urban and Regional Research, 2008.

13. Y. SINTOME; C. HERZBERG; G. ALLEGRETTI. *Participatory Budgeting Worldwide*. Engagement Global, 2013, p. 41.

l'any 2002 de la *loi Vaillant*, que va introduir autoritats locals anomenades *conseils de quartier* a tots els municipis francesos de més de 80.000 habitants, moltes autoritats locals van impulsar experiments en pressupostos participatius (per exemple, els «tallers de pressupostos» a Saint-Denis, la iniciativa «Let's talk frankly» (parlem clar) de Bobigny i el «portafolis de districte» de Morsang-sur-Orge). A Alemanya, els pressupostos participatius s'han utilitzat sobretot per reduir el deute públic (especialment a l'estat de Rin del Nord-Westfàlia, com a part d'una estratègia per reduir el deute existent i incentivar les comunitats locals a gastar els recursos de manera eficaç).¹⁴ Polònia té el nombre més gran d'experiments de pressupostos participatius en curs a Europa, gràcies a una llei aprovada l'any 2009 que va introduir els Fons Solecki. Es tracta de paquets de recursos especials que es proporcionen a les autoritats locals per impulsar la democràcia directa, incloent-hi la implementació de la codecisió en els procediments pressupostaris. Els primers experiments amb pressupostos participatius a Espanya es van desenvolupar a principis dels anys 2002, sobretot a les regions d'Andalusia i Catalunya. Entre les ciutats que han adoptat pressupostos participatius destaquen Sevilla i Còrdova. A Itàlia, l'interès en els pressupostos participatius va començar a créixer l'any 2001. Moltes ciutats, com Roma, Nàpols i Venècia, es van comprometre a introduir pràctiques participatives en l'àmbit dels pressupostos. La ciutat de Torí ha implementat recentment pressupostos participatius a nivell municipal. El 2014, l'Administració acabada d'escollir de Torí es va unir al projecte finançat per la Unió Europea «Com'On Europe», que va comportar la introducció dels pressupostos participatius.¹⁵

4. Pràctiques de pressupostos participatius en l'àmbit supranacional

Les institucions supranacionals també han patit el fenomen que hem esmentat al principi d'aquest capítol: la manca de confiança i de legitimitat (percebuda) de l'electorat local. L'impacte (i legitimitat) dels reguladors supranacionals a la vida diària de la ciutadania i de les comunitats locals es qüestiona políticament i legalment. Per exemple, el Banc Mundial ha estat acusat d'ignorar repetidament l'impacte mediambiental i social dels seus

14. J. SARNES. *Remedies for the public debt problem: the impact of dysfunctional incentive structures and behavioural aspects on German municipal debts*, Escola de governança Hertie, informe de treball 51/2010.

15. ISTITUTO PER LA COMPETITIVITÀ, Piemont. *L'economia della regione e rapporti tra amministrazioni territoriali e imprese*. [en línia] 2018 <<https://www.osservatoriorti.com/wp-content/uploads/2018/06/ORTI-Piemonte2018-Rapporto-web-002.pdf>>

projectes. L'Organització Mundial del Comerç és criticada per debilitar la democràcia als països en vies de desenvolupament.¹⁶

Les opinions crítiques sobre la legitimitat dels reguladors supranacionals s'accentuen en època de crisi, quan els desequilibris (percebuts) s'acumulen i les tensions polítiques augmenten de manera inevitable. Els ciutadans se senten desaperseguts i no troben consol en l'elaboració de les polítiques supranacionals. Per una banda, afirma Robert Dahl, la complexitat dels assumptes internacionals «fa que estiguin més enllà de les capacitats immediates d'avaluació de molts, probablement de la majoria, de ciutadans».¹⁷ Per altra banda, la llunyania entre la majoria de reguladors supranacionals i les comunitats locals fa que sigui improbable la provisió de suficient legitimitat i la rendició de comptes mitjançant llargues i complexes cadenes de delegació. Tots en sabem les conseqüències: més disminució de la confiança en l'elaboració de polítiques supranacionals.

Per raons similars –però no idèntiques– a les que motiven els governs nacionals, durant els últims anys les entitats supranacionals han contribuït a crear consciència sobre els pressupostos participatius. Els incentius per introduir pressupostos participatius són una part integral de l'ajuda externa i del suport financer que els reguladors supranacionals proporcionen als governs a canvi de reformes estructurals.

Posem com a exemple el Banc Mundial i les Nacions Unides. El Banc Mundial probablement és la institució supranacional que està més implicada en la promoció dels pressupostos participatius. Segons càlculs recents, des de 2002 el Banc Mundial ha donat més de 280 milions de dòlars nord-americans en préstecs i subvencions a projectes relacionats amb pressupostos participatius en un mínim de 15 països.¹⁸ El Banc Mundial també participa activament en l'esponsorització de tallers i la formació de funcionaris públics (i ONG) que volen introduir pressupostos participatius a les seves administracions.

Les Nacions Unides suport als pressupostos participatius mitjançant el programa ONU-Habitat, que pretén ajudar les autoritats locals a adoptar un govern urbà inclusiu, transparent i participatiu. Durant els últims 18 anys, el Programa de Gestió Urbana ha ajudat a 19 institucions de base i 40 institucions locals i centrals a desenvolupar una governança de participació en

16. The Economist. *Who elected the WTO*, 2001.

17. R. DAHL. «Can international organisations be democratic? A skeptic's view». A: I. Shapiro, C. Hacker-Cordon (editors). *Democracy's Edges*. Cambridge University Press, 1999, p. 19-36.

18. B. GOLDFRANK. *The World Bank and the globalisation of participatory budgeting*, 8(2). *Journal of Public Deliberation*, 2012.

140 ciutats de 58 països. Aquest programa també ha desenvolupat una eina de pressupostos participatius, basada en quatre tipus de recursos: una biblioteca digital; un conjunt d'instruments tècnics i legals; una sèrie de fulls informatius sobre les ciutats; i un directori de recursos de gent, organitzacions, contactes i pàgines web.

Les Nacions Unides també ha donat suport econòmicament a la implementació de pressupostos participatius dins del marc d'altres innovacions pressupostàries. Hi ha dos exemples destacats: el primer es refereix a l'ús dels pressupostos participatius conjuntament amb pressupostos de gènere. L'administració pública pot utilitzar els pressupostos participatius per augmentar la participació de grups socials específics. Des de 2006, el Fons de Desenvolupament de les Nacions Unides per a la Dona, UNIFEM, ha finançat la ciutat de Rosario, a Argentina, per desenvolupar un enfocament dels pressupostos sensible al gènere. En aquest cas, els pressupostos de gènere es van introduir com a part dels pressupostos participatius que ja es duïen a terme al municipi, amb la intenció d'augmentar la participació femenina en el mateix procés pressupostari i, més àmpliament, en la governança de la ciutat. Segons la UNIFEM, l'any 2008 Rosario havia implementat 20 projectes de pressupostos participatius i de gènere, amb un cost d'aproximadament 800.000 dòlars nord-americans.

5. El cas de la Unió Europea

Parlem ara de la UE. Igual que altres homòlegs supranacionals, la UE ha rebut crítiques per la dificultat dels ciutadans i les organitzacions de la societat civil de participar en l'elaboració de les polítiques de la UE. Els debats sobre com recuperar la confiança en els reguladors supranacionals utilitzant preceptes de la legislació nacional sobre rendició de comptes i transparència es remunten a mitjans de la dècada de 1990. Només l'any 2016, la UE va promoure la innovació mitjançant el reajustament del programa «Legislar millor» amb la competitivitat, introduint inversions impulsades per a la innovació, i amb el desenvolupament d'un «principi d'innovació» que competeix amb el «principi de precaució». Però els resultats no són motiu de celebració. De les sis «tribus polítiques» (segons Chatham House i Kantar Public) que existeixen actualment a la UE, els «europeus indecisos», sumats als «qui rebutgen la UE», els «proeuropeus frustrats» i els «rebels de l'austeritat» sumen un 68 % del total.¹⁹

19. T. RAINES; M. GOODWIN; D. CUTTS. *Europe's Political Tribes. Exploring the Diversity of Views Across the EU*. Chatham House, 2017.

Els intents de revitalitzar la legitimitat democràtica pel que fa a la UE inclouen esforços per promocionar els pressupostos participatius. De fet, la UE és el regulador supranacional que ha donat més suport a la implementació dels pressupostos participatius, sobretot en el camp pressupostari. L'oportunitat de fomentar la participació pública en la presa de decisions sobre temes pressupostaris es menciona freqüentment als documents oficials de la UE. Tal com explica la Comissió Europea a la seva comunicació de l'any 2011 sobre l'enfocament futur del suport pressupostari de la UE a tercers països, els pressupostos participatius, juntament amb l'obertura i la transparència, són una eina per reforçar la responsabilitat nacional i mútua. Aquest punt es desenvolupa amb més detall a les Directrius de Suport Pressupostari d'Europe Aid de 2012 i a la comunicació de la Comissió de 2013 sobre l'apoderament de les autoritats locals en països socis. Tots dos documents consideren que els pressupostos participatius són útils per a garantir la supervisió i l'escrutini del pressupost i com a eina per fer que els responsables de la presa de decisions públiques rendeixin comptes.

Pel que fa a programes de finançament de la UE, URB-AL és digne de menció. URB-AL és un programa de cooperació regional promogut per la Direcció General de Cooperació Internacional i Desenvolupament de la Comissió (DG DEVCO), que es va dur a terme des de 1994 fins a 2013, i en què van participar governs subnacionals de la UE i de l'Amèrica Llatina. La tercera fase d'URB-AL (2008-2013) va englobar més de 500 administracions municipals, amb una població total de 26 milions de persones en 74 territoris de l'Amèrica Llatina. Entre 2003 i 2010, URB-AL va gestionar 5 milions d'euros i hi van participar 450 governs locals i representants de la societat civil, com ara universitats i ONG.

LA UE també ha donat suport a projectes innovadors que combinen eines innovadores per donar suport a la participació, incloent-hi pressupostos participatius. Un cas ben conegut és Empaville, un joc de rol llançat l'any 2016 per un consorci internacional d'investigació, i que té com a objectiu posar a prova la deliberació dels participants en una experiència de pressupost participatiu a la ciutat fictícia d'Empaville. Els ciutadans/jugadors han d'identificar i assenyalar les necessitats dels principals districtes de la ciutat (Downtown, Midtown i Uptown), treballant com a socis en igualtat de condicions en temes d'importància pública, passant de les preferències individuals a les decisions col·lectives. Molts municipis de Portugal, així com també de la resta d'Europa, han celebrat sessions del joc Empaville per posar a prova la implementació dels pressupostos participatius i avaluar la receptivitat de les comunitats locals.

6. Conclusions. Anem cap als pressupostos participatius supranacionals?

En aquestes conclusions, respondrem dues preguntes. Primera, podem considerar exitosos els esforços que han fet els reguladors supranacionals per promocionar els pressupostos participatius? I segona, això ens porta cap a la implementació dels pressupostos participatius dins dels procediments pressupostaris dels reguladors supranacionals?

Podríem respondre la primera pregunta amb una afirmació. Hi ha una gran quantitat de treball acadèmic que assenyalava els beneficis que els dissenys amigables i captivadors poden aportar al compromís cívic.²⁰ El *Governance Report* (Informe de governança) de 2017 publicat per l'escola de governança Hertie se centra en les innovacions democràtiques que estan utilitzant els governs d'arreu del món per aconseguir que les democràcies siguin «resistents» enfront de les amenaces antidemocràtiques. Inclouen innovacions que tenen com a objectiu fomentar la participació de la ciutadania, i engloben qualsevol forma de cogovernança.²¹ Segons un altre laboratori d'idees establert, el Centre for Public Impact (Centre per l'Impacte Públic), hi ha tres elements fonamentals per millorar l'impacte de les polítiques públiques: legitimitat, polítiques i acció. En el context de la legitimitat –descrita pel Centre com el suport subjacent per a una política i els intents d'aconseguir-la– és d'especial importància la «participació de les parts interessades».²² Acadèmics com Graham Smith defineixen les innovacions democràtiques, incloent-hi els pressupostos participatius, com la «nova dimensió» de la participació. En un moment en què hi ha una creixent desil·lusió amb les institucions de les democràcies industrials avançades, les noves maneres d'implicar la ciutadania en les decisions polítiques que afecten la seva vida es consideren necessàries i útils.²³

Passem a la segona pregunta, podem assumir que els pressupostos participatius seran implementats pels reguladors supranacionals a les seves pràctiques pressupostàries? Som escèptics sobre aquest punt. Ni la UE, ni el Banc Mundial, ni les Nacions Unides han dut a terme mesures concretes cap a la implementació dels pressupostos participatius als seus procediments

20. BOAVENTURA DE SOUSA SANTOS (editor). *Democratizing Democracy: Beyond the Liberal Democratic Canon*. Verso, 2005.

21. ESCOLA DE GOVERNANÇA HERTIE. *The Governance Report 2017*. Oxford University Press, 2017.

22. CENTRE FOR PUBLIC IMPACT. *The Public Impact Fundamentals: Helping Governments Progress from Idea to Impact*. 2016.

23. G. SMITH. *Democratic Innovations*. Cambridge 2010.

pressupostaris. De moment, només han debatut el tema políticament. Mirem el cas de la UE. Encara que els pressupostos participatius no han estat el tema de cap resolució específica del Parlament Europeu, a vegades han rebut el suport de grups polítics, que els han situat en el context de suport a la democratització.²⁴ Òbviament, això no és suficient per concloure que els procediments pressupostaris dels reguladors supranacionals podrien incloure eines de participació en un futur proper. Amb l'auge del populisme, alimentat per la contínua disminució de la confiança envers les autoritats reguladores que operen més enllà de les fronteres nacionals, podem esperar un renovat interès sobre aquest tema en un futur proper.

4.3. Recull d'experiències

A la jornada «Pressupostos participatius en l'àmbit local» (Barcelona, 21 de febrer de 2018) vam comptar amb la participació de cinc municipis d'àmbit internacional que van explicar les seves experiències de pressupostos participatius: Sant Cugat, Palma de Mallorca, Cascais, Pavia i París.

A continuació, fem un recull de cadascuna d'aquestes experiències.²⁵

SANT CUGAT, Catalunya

Impuls

Sant Cugat del Vallès va iniciar el pressupost participatiu l'any 2016 a proposta de l'equip de govern (mitjançant un compromís del programa electoral). A partir d'aquesta decisió política, l'equip tècnic de l'Ajuntament ha liderat la definició i el desenvolupament del procés de pressupostos participatius.

L'Àrea de Participació Ciutadana de l'Ajuntament ha impulsat aquest projecte, i la resta d'àrees s'hi han incorporat principalment en la validació tècnica de propostes, tant les que han rebut directament de la ciutadania (unes 900 l'any 2017) com les que finalment han prioritzat en els tallers de propostes (unes 73 el mateix 2017). També han participat en la fase d'avaluació del procés i en el desenvolupament de les propostes finalment escollides.

24. Per exemple, *Democracy*. Document publicat pel grup socialista del Parlament Europeu amb el Global Progressive Forum, 2009.

25. Les experiències que recollim a continuació han estat extretes de les fitxes omplertes per: Sant Cugat (Marina Casals), Palma de Mallorca (Joaquín de María), Cascais (Marta Osorio), Pàvia (Stefano Stortone) i París (Anne Sophie Casteigt).

L'equip tècnic de Participació Ciutadana de l'Ajuntament lidera i desenvolupa el procés participatiu. A l'edició 2016–2017, va comptar amb el suport de tres empreses externes per dur a terme tasques concretes:

- Dinamització del procés de presentació de propostes, realització dels tallers i votació (Raons Públiques)
- Campanya de comunicació (Dada Comunica)
- Avaluació del procés (Neòpolis)

El calendari

El procés de pressupostos participatius dels anys 2016-2017 va tenir sis fases:

- Gener de 2016: inici del procés amb la definició del reglament
- Abril i maig 2016: presentació de les propostes
- Juny 2016: tallers de propostes
- Juliol 2016: validació de les propostes
- Octubre i novembre 2016: votació de les propostes
- 2017: execució de les propostes. L'execució de les propostes guanyadores es considera una fase més del procés i es va prolongar durant el 2017, i fins el 2018 en el cas dels projectes més complexos.

Actualment es troben en la segona edició, que es preveu de setembre de 2018 a maig de 2019.

El pressupost

És de convocatòria biennal i de pressupost exclusivament d'inversions.

A Sant Cugat del Vallès hi han destinat aproximadament 2 milions d'euros de la partida d'inversions del pressupost municipal dels anys 2016 i 2017, xifra que representa el 10 % del total d'aquestes partides.

Les fases del procés participatiu

El disseny dels pressupostos participatius

El Reglament va ser redactat per l'equip tècnic municipal de participació i posteriorment el Consell de Ciutat en va modificar alguns aspectes i, finalment, el va aprovar. L'equip tècnic va realitzar-ne la definició final a partir de les directrius de l'equip de govern. Posteriorment, la ciutadania, a través dels seus representants en el Consell de Ciutat, va participar en la fase d'aportacions i de l'aprovació final.

La recollida de propostes

La recollida de propostes es va realitzar durant tres setmanes l'any 2016 (del 23 d'abril al 15 de maig), mitjançant paperetes disponibles digitalment i en paper. Per a la recollida, en aquesta edició, disposaven: d'una web es-

pecífica per a aquesta finalitat, de diferents punts físics de recollida mitjançant urnes distribuïdes per la ciutat i d'un punt mòbil de recollida itinerant durant els caps de setmana.

La ciutadania empadronada al municipi, a títol individual o organitzada en associacions, pot participar en les fases de recollida de propostes i de deliberació en els tallers. A la fase de votació, el vot és a títol individual i amb una edat mínima de 16 anys.

Els criteris i mecanismes de filtratge de les propostes

Des de la fase de recollida de propostes fins a la selecció de les propostes finalistes, totes passen per una sèrie de filtres. La responsabilitat d'aplicar aquests filtres recau en els diferents agents del procés. Els criteris han estat definits en el mateix Reglament de Pressupostos Participatius:

- Primera validació tècnica després de la recollida
- Deliberació, redefinició i priorització en els tallers de propostes
- Priorització a la Mesa de Ciutat (Consell de Ciutat ampliat a membres dels tallers de propostes)
- Segona validació tècnica

Segons especifica el Reglament, les condicions bàsiques inicials de les propostes són les següents:

- 1) Tenir visió de ciutat i generar impacte en el conjunt del territori municipal.
- 2) Donar resposta a una necessitat concreta.
- 3) Referir-se a temes de competència municipal i ser coherents amb els valors i plans municipals aprovats (que es poden consultar a la web municipal www.santcugat.cat).
- 4) Ser realitzables tècnicament i viables econòmicament, respectant el marc jurídic i legal existent.
- 5) Ser considerades una inversió i tenir principi i final. El Reglament estableix dues tipologies dependent de l'import màxim del projecte:
  - Projectes grans de fins a 270.000 euros
  - Projectes petits de fins a 50.000 euros

Posteriorment, i segons quina sigui la fase del projecte, el Reglament estableix una sèrie de criteris per valorar i filtrar les propostes.

Fase 1. Filtre tècnic. Criteris:

- Ser un projecte de ciutat.
- Ser de competència municipal.
- No contravenir els plans aprovats.

- Ser realitzables tècnicament.
- Ser viables econòmicament.
- Respectar el marc jurídic i legal existent.
- Ser considerada una inversió.
- No representar un cost addicional en futurs pressupostos ni crear dependència.
- No poden contemplar subvencions a entitats ni el finançament de projectes no municipals ja existents.

Fase 2. Tallers de propostes. Principis:

- Visió de ciutat i equilibri territorial.
- Màxim nombre de necessitats satisfetes.
- Inclusió social i diversitat de col·lectius.
- Equitat social, de gènere i sostenibilitat ambiental.

Fase 3. Validació a la Mesa de Ciutat. Criteris:

- Perspectiva global de ciutat.
- Equilibri territorial.
- Equilibri sectorial.
- Nom de població afectada.
- Impacte del projecte en la comunitat.
- Impacte positiu sobre grups desfavorits, vulnerables.
- Impacte de gènere.
- Necessitat de l'actuació en termes socials, ambientals.
- Facilitat d'execució.

Les votacions

La votació de les propostes es va dur a terme mitjançant una papereta que contenia els apartats següents: 1) nom de la persona, 2) DNI, 3) correu electrònic, 4) telèfon, 5) relació de 12 propostes grans, 6) relació de 12 propostes petites.

Les paperetes estaven disponibles en paper (es podien presentar a les oficines d'Atenció Ciutadana, en un estand itinerant habilitat per al procés de pressupostos participatius) i en format digital (via telemàtica a través de la web i l'app habilitada per a les votacions).

La ciutadania podia votar un màxim de 4 de les 12 opcions de cada grup (12 propostes grans i 12 de petites), sense restriccions de tipus territorial ni sectorial.

Tenien dret a vot les persones majors de 16 anys empadronades a Sant Cugat del Vallès (per comprovar-ho es va utilitzar el padró corresponent a 4 mesos abans de l'inici de les votacions).

El retorn

Per al retorn dels resultats de les votacions es va convocar una sessió específica de la Taula de Ciutat (integrada pel Consell de Ciutat i membres dels tallers de propostes) a què van ser convidats els mitjans de comunicació. Els resultats també es van publicar a la web del procés i es van presentar als cinc consells de barri.

En el document de resultats s'especificava per a cada proposta: el nombre de vots emesos i el percentatge de participació,

- el nombre de vots segons els canals de participació,
- el nombre de vots vàlids i nuls,
- el nombre de vots obtinguts per cada proposta,
- l'àmbit de cada proposta guanyadora, el seu contingut (títol, objectiu, vista general, ubicació, cost aproximat, àmbit, termini aproximat d'execució).

<http://ambtudecidim.santcugat.cat/pdf/resultats-votacions-pessupostos-participatius.pdf>

El seguiment de les propostes

El Reglament estableix la creació d'una comissió de seguiment dels pressupostos participatius. Les seves funcions són planificar l'execució de les propostes guanyadores, revisar els projectes d'execució redactats per part dels tècnics municipals, supervisar la realització dels projectes i validar la memòria final del procés.

El Consell de Ciutat fa el seguiment global. Està format per representants de consells de barri, consells sectorials, associacions, la Federació d'Associacions de Veïns i ciutadans a títol individual. El seguiment de cada projecte al detall es realitza a través d'un grup específic format per: els autors de cada proposta, les persones integrants del Consell de Ciutat i del consell de barri implicat, el personal tècnic de participació i el personal tècnic de les àrees de l'Ajuntament relacionades amb l'àmbit de cada proposta.

L'avaluació

S'ha realitzat una avaluació global del procés. En la primera fase es va confeccionar una enquesta d'avaluació individual per als participants. També es van dur a terme una sèrie de sessions d'avaluació col·lectiva amb els membres del Consell de Ciutat, els tècnics municipals implicats i el grup de tècnics de participació. El procés es va encarregar a una consultora externa per garantir la imparcialitat de l'avaluació.

A l'avaluació, a banda de la consultora encarregada de realitzar-la, hi van participar l'empresa encarregada de la dinamització, els tècnics mu-

nicipals de les àrees implicades, les associacions i grups municipals que integren el Consell de Ciutat i els ciutadans participants (a través de l'enquesta digital).

La comunicació

Tant en la fase de recollida de propostes com en la de votacions, es van utilitzar els mitjans següents: cartells, anuncis estàtics en espais públics, enviament de díptics i revista informativa als domicilis, anuncis a la premsa local, web municipal i xarxes socials, dinamització en l'espai públic i presentació en els consells de barri.

Enllaços d'interès

<http://ambtudecidim.santcugat.cat/>

PALMA DE MALLORCA, Illes Balears

Impuls

Palma de Mallorca va iniciar el pressupost participatiu l'any 2016 a iniciativa de l'equip de govern.

L'Àrea de Participació Ciutadana ha promogut el pressupost participatiu des de l'inici, però ha comptat amb la col·laboració d'Alcaldia (premsa), l'Institut Municipal d'Innovació, l'Àrea d'Hisenda i el Departament de Població (padró municipal).

L'equip tècnic de l'Ajuntament ha gestionat el procés participatiu des del seu inici (fa tres anys). En aquesta darrera edició s'ha contractat una consultora externa amb dinamitzadors per facilitar la fase de la votació (especialment per a les persones que tenen dificultats per votar degut a la bretxa digital). A partir de la segona edició dels pressupostos participatius s'ha comptat amb el sistema Consul i s'ha rebut el suport d'una empresa externa que ha donat suport informàtic en la implementació com en la gestió de la web.

El calendari

El pressupost

És de convocatòria anual i de pressupost exclusivament d'inversions. L'execució dels projectes és plurianual.

L'any 2017, l'import del pressupost participatiu de Palma de Mallorca va ser d'1 milió d'euros del pressupost d'inversions (el pressupost total d'inversions del 2017 era de 17.412.832,18 euros). Posteriorment, l'import ha augmentat a 1,5 milions.

Les fases del procés participatiu

El disseny dels pressupostos participatius

Les «regles de joc» (reglament) dels pressupostos participatius de Palma s'acorden amb la ciutadania mitjançant els consells de districte i el Consell Social de la Ciutat. Són òrgans on hi ha les entitats UPM.

La recollida de propostes

La recollida de propostes es realitza de tres maneres:

- 1) Mitjançant la web www.tufaspalma.cat
- 2) Via correu electrònic: omplint un PDF editable que està habilitat per fer propostes
- 3) Via registre (presencial): amb un formulari habilitat

Les propostes poden ser presentades per tothom, sigui una persona, entitat o col·lectiu.

Els criteris i mecanismes de filtratge de les propostes

La primera filtració de les propostes és en l'àmbit tècnic i, per tant, es duu a terme en el marc de la comissió tècnica formada per almenys un tècnic de cada àrea de govern. Els criteris que s'apliquen són:

- Nivell competencial
- Legalitat
- Viabilitat econòmica
- Que no contradigui cap pla municipal, etc.

L'equip tècnic i polític de l'Ajuntament dissenya els criteris de filtratge de les propostes.

Les votacions

Totes les votacions són en línia. Però es permet la recollida de signatures físiques en la fase de recollida de suports. L'Àrea de Participació valida aquestes signatures amb el padró municipal. Per tal de facilitar la votació en

línia, s'habilita una furgoneta amb un ordinador per poder votar en aquells barris que ho sol·liciten.

En l'edició anterior, la ciutadania només podia votar les propostes del barri o districte on es residia. Aquest condicionant es va introduir per por que els barris petits no tinguessin cap proposta guanyadora. Però no va ser així: els barris petits són els que més van participar, segurament perquè hi ha una major cohesió social.

En aquesta nova edició, però, no hi ha aquesta restricció. Aquest canvi ha estat a petició de la ciutadania (que vivia en un barri però treballava o anava a passar el temps lliure a altres indrets de la ciutat).

Només poden participar a les votacions les persones empadronades al municipi i no s'estableix cap límit econòmic.

El retorn

El retorn dels resultats es va dur a terme en un acte obert al Saló de Plens de l'Ajuntament. Tots els resultats es van comunicar en l'àmbit públic i mediàtic. Així mateix, es van mostrar els resultats als consells per tal de ser validats pels seus membres.

Per a cada proposta es va informar del pressupost i del nombre de vots obtinguts.

El seguiment de les propostes

L'equip de tècnics de participació i les oficines dels diferents districtes duen a terme el seguiment de les propostes. No s'ha creat cap òrgan de seguiment exprés. Tot i així, la ciutadania està implicada en el període d'execució de les propostes per ultimar els detalls.

L'avaluació

L'avaluació del procés per part de la ciutadania i les entitats es realitza en els consells de districte i en el Consell Social. També s'ha habilitat una pregunta oberta en forma de debat a la web www.tufaspalma.cat per detectar quina valoració en fa la ciutadania i recollir propostes de millora.

La comunicació

Els canals de comunicació durant el procés han estat diversos:

- Opis a les marquesines dels autobusos
- Cunyes de radio
- Entrevistes radiofòniques

- Pòsters
- Notes de premsa
- Xarxes socials (publicitat, vídeos,...)
- Anuncis al cinema a la fresca de Palma
- Furgoneta informativa pels barris de la ciutat
- Informació en els consells de barri, consells de districte i el Consell Social de la ciutat.

Enllaços d'interès

www.tufaspalma.cat

CASCAIS, Portugal

Impuls

Cascais va iniciar el pressupost participatiu l'any 2010 a proposta de l'executiu municipal.

Es tracta d'un projecte transversal, on hi ha implicades totes les àrees de l'ajuntament, però aquesta transversalitat ha estat un procés gradual al llarg de tots aquests anys. Depenent de la fase del procés hi intervenen unes o altres àrees:

- Fase de recollida de propostes. Compta amb el treball voluntari, com a moderadors, de l'equip tècnic de tots els departaments.
- Fase d'anàlisi tècnica. En primer lloc, hi participa l'equip tècnic de Patrimoni, per tal de verificar la propietat dels edificis i dels terrenys on es proposen els projectes. En segon lloc, s'hi impliquen els tècnics de totes les àrees, que participen en les reunions d'acord amb les seves competències. Per exemple: si es proposa una obra en un parc esportiu, a la reunió tècnica hi participen l'Àrea d'Esports i el Departament d'Obres.
- Fase d'execució de l'obra. S'hi impliquen els tècnics de l'àrea de competència corresponent.
- Fase de gestió i manteniment. Després d'entregar l'obra, la gestió i el manteniment queda sota la responsabilitat de la mateixa àrea.

Un equip tècnic lidera el pressupost participatiu, amb dedicació exclusiva al projecte, i que està inserit a la Divisió de Ciutadania i Participació de l'Ajuntament. També compta amb l'assessorament d'un consultor extern que supervisa i avalua el procés des del primer any.

El calendari

El procés de pressupostos participatius té dos cicles: el cicle de decisió i el cicle d'implementació:

- Cicle de decisió (durada d'11 mesos). Té les fases següents:
  - De gener a març: preparació del procés
  - Abril i maig: presentació de propostes (en línia i presencial)
  - De juny a setembre: anàlisi tècnica
  - Octubre i novembre: votació dels projectes
  - Final de novembre: anunci dels resultats
- Cicle d'implementació. La mitjana de projectes s'executen entre els 6 i els 18 mesos. En els casos de projectes que tenen un valor pressupostari que exigeix l'obertura d'un concurs públic la durada pot ser de fins a 36 mesos i consten de les fases següents:
  - Estudi previ
  - Projecte d'arquitectura i especialitats
  - Contractació pública o assignació directa
  - Execució
  - Inauguració

El pressupost

És de convocatòria anual i de pressupost exclusivament d'inversions.

L'any 2017, l'import del pressupost participatiu de Cascais va representar el 15% del valor del pressupost d'inversió del municipi.

Les fases del procés participatiu

El disseny dels pressupostos participatius

Un consultor extern va elaborar el primer reglament del pressupost participatiu de Cascais amb la col·laboració de l'equip tècnic de l'ajuntament. Posteriorment, l'executiu el va aprovar. Actualment, cada any, l'equip tècnic i el consultor, després d'una avaluació del procés realitzat, participen en la reformulació del reglament. En aquesta avaluació hi participen tècnics d'altres departaments de l'ajuntament implicats en els pressupostos participatius i la ciutadania.

La recollida de propostes

La recollida de propostes es realitza de dues maneres:

- 1) Durant dues setmanes la ciutadania pot presentar les propostes en línia, a través d'una plataforma creada expressament. Simultàniament, es fa una votació i les dues propostes que recullen més vots passen immediatament a la fase de l'anàlisi tècnica. El dia següent d'acabar aquesta fase, comencen les sessions públiques de participació.

- 2) Les sessions públiques de participació són un espai de debat constructiu en què cada ciutadà pot presentar una proposta. Per tal que tothom tingui l'oportunitat de contribuir amb propostes i involucrar-se en el pressupost participatiu, es programen 9 sessions en diversos indrets del municipi (2 per parròquia). Les propostes han de correspondre a la parròquia (barri) on es du a terme la sessió. La darrera sessió se celebra a la seu del municipi, a Cascais, i en aquesta s'accepten propostes de totes les parròquies.

Les propostes es presenten a títol individual (està prohibida la presentació de propostes a títol col·lectiu). A les sessions públiques de participació només hi poden participar ciutadans majors de 16 anys, i es comprova que resideixin, estudiïn o treballin al municipi de Cascais.

Els criteris i mecanismes de filtratge de les propostes

D'acord amb la normativa aprovada a l'inici del procés, les propostes han d'ajustar-se als criteris d'elegibilitat. Es consideren subvencionables les propostes que reuneixin les condicions següents:

- 1) Que s'inscriguin en el marc de competències i atribucions pròpies o delegables de l'Ajuntament de Cascais, o aquelles que sent competències o atribucions d'altres entitats es destinin a fins públics. En aquest cas queden excloses i la seva execució condicionada a la celebració d'un acord entre l'Ajuntament de Cascais i l'entitat que tingui aquestes competències o atribucions, fins a la data límit per al final de l'anàlisi tècnica.
- 2) Que siguin suficientment específiques i estiguin delimitades en el territori municipal.
- 3) Que no superin els dos anys d'execució, amb excepció de les propostes el valor de les quals exigeixi l'obertura d'una licitació. En aquest cas, tindran un termini ampliat com a màxim de tres anys.
- 4) Que siguin compatibles amb les estratègies, plans i projectes municipals.

Els criteris d'elegibilitat de les propostes han estat dissenyats pel mateix equip que dissenya el reglament del pressupost participatiu. Cada any se'n fa una revisió. Les modificacions que s'introdueixen deriven de l'avaluació del propi procés (que es duu a terme anualment).

Les votacions

La votació de les propostes es pot dur a terme de dues maneres: a través de l'enviament d'un SMS i en línia (mitjançant la plataforma).

La validació de la votació es fa amb el procediment següent: cada número mòbil només pot votar dues vegades, en dos projectes obligatòriament diferents, o bé, si s'opta per un projecte, només es pot votar aquella vegada. El sistema està configurat així.

Quan es vota en línia, el ciutadà ha de proporcionar el seu número de telèfon mòbil per rebre un codi de validació (s'utilitza el mateix sistema que a la banca).

Els SMS són gratuïts per a la ciutadania.

Poden participar a les votacions totes les persones que tinguin un número de telèfon nacional. Des de fa dos anys, es demana als ciutadans que quan envien l'SMS amb el codi del projecte que volen votar, també indiquin el codi de votació (és un codi alfanumèric que consta de 7 dígits). Aquest codi només es distribueix dins del territori municipal.

El retorn

L'anunci dels resultats es realitza mitjançant un acte públic, d'entrada lliure i on es convida tota la ciutadania. A partir d'aquest dia, els resultats queden visibles a la pàgina de l'ajuntament <https://www.cascais.pt/>, a Facebook (Câmara Municipal de Cascais) i es publiquen al butlletí mensual municipal.

La informació que es dona en relació als projectes guanyadors és:

- Descripció de la proposta guanyadora
- Nombre de vots que ha obtingut
- Pressupost
- Àrea de competència en què s'emmarca

Quan el projecte comença a executar-se es publiquen fotos de l'obra i es descriu la fase en què es troba (estudi previ, projecte arquitectònic o execució, per exemple).

Tots els projectes són objecte d'una inauguració: es tracta d'un esdeveniment públic anunciat a tota la ciutadania.

El seguiment de les propostes

La informació sobre l'evolució de les propostes i sobre el pressupost participatiu de Cascais en general es fa mitjançant la plataforma <https://participa.cascais.pt/>, creada expressament per fer aquesta funció. L'equip tècnic de l'Ajuntament gestiona aquesta plataforma.

L'avaluació

Un consultor extern avalua totes les fases del procés des del primer any.

L'equip i tots els actors involucrats en el procés també realitzen reunions d'avaluació. Cada any s'elabora un informe d'avaluació.

Participen en l'avaluació un consultor, l'equip tècnic de l'Ajuntament, la ciutadania (hagi fet propostes o no) i l'executiu de l'Ajuntament.

La comunicació

La comunicació de tot el procés la fa el Departament de Comunicació de l'Ajuntament a través de diversos mitjans: Outdoor, opis, diaris, *flyers*, reunions obertes, Facebook, WhatsApp, SMS....

Enllaços d'interès

<https://participa.cascais.pt/>

PAVIA, Itàlia

Impuls

Pavia va iniciar el pressupost participatiu l'any 2016 a iniciativa del govern municipal. L'administració municipal, des del seu impuls, va decidir activar un procés de pressupostos participatius de tres anys: 2016–2018.

Es tracta d'un projecte transversal, que compta amb la col·laboració de diferents sectors de l'ajuntament. L'any 2016, es va crear un grup de coordinació del procés, que ha estat molt important a l'hora de prendre decisions i compartir informacions inherents al projecte.

Per a la realització del projecte Pavia Partecipa (2016–2018), l'ajuntament ha demanat l'assistència tècnica de la Fundació Romagnosi (que col·labora amb la Cooperativa ABCittà) i de l'empresa BiPart per a la provisió de la plataforma de programari per a la participació en línia. Els consultors externs han estat inclosos en totes les fases del procés, des de la realització de les guies i els materials de promoció fins a la supervisió de la realització dels projectes.

El calendari

El procés de pressupostos participatius de l'any 2016 (primera edició) va tenir una durada de 8 mesos: d'abril de 2016 (quan es va fer el llançament del projecte) fins al novembre de 2016 (quan es va dur a terme la votació final). En canvi, la segona edició (2017) ha tingut una durada de 6 mesos: de gener fins a juliol.

Els temps d'implementació dels projectes vencedors és diferent dependent de la despesa:

- anual, per als projectes de despesa corrent; o
- plurianual, per als projectes d'inversió (que a vegades necessiten l'aprovació d'altres oficines públiques).

El pressupost

El projecte Progetto Pavia Partecipa té una temporalitat de tres anys (2016–2017–2018). El procés és anual. El pressupost és d'inversions i de despesa corrent. L'import anual del pressupost destinat al projecte és de 300.000 euros (1,4 % del pressupost municipal anual).

Els ciutadans tenen la possibilitat de presentar propostes referents a despesa corrent, despesa d'inversions o totes dues. Els recursos anuals per als projectes estan distribuïts: 200.000 euros en inversions i 100.000 euros en despesa corrent.

Les fases del procés participatiu

El disseny dels pressupostos participatius

Les «regles de joc» (reglament) dels pressupostos participatius de Pavia es defineixen en el marc d'un òrgan específic, anomenat Grup de Coordinació, que es reuneix mensualment per prendre decisions i compartir informacions sobre el projecte. El Grup de Coordinació és una taula de treball que es va constituir l'any 2016 i està formada per representants polítics i tècnics de l'ajuntament, la Fundació Romagnosi (que porta la coordinació científica i l'assistència tècnica) i la Cooperativa ABCittà (consultora específica contractada per a les trobades participatives presencials).

La recollida de propostes

La recollida de propostes es realitza de dues maneres:

- 1) En línia: mitjançant la plataforma de programari BiPart (personalitzada pel Projecte Pavia Partecipa) on la ciutadania es pot registrar i autenticar.
- 2) Presencial: mitjançant la presentació d'un formulari en paper en els llocs municipals presents al territori.

Durant un mes, les persones majors de 16 anys residents al municipi de Pavia i els estudiants de la Universitat de Pavia poden presentar propostes. Les propostes es realitzen a títol individual i no es poden formular en nom d'associacions o entitats.

Els criteris i mecanismes de filtratge de les propostes

Un cop finalitzada la fase de recollida de propostes, les idees se sotmeten a una primera avaluació per tal d'excloure les que són contràries al man-

dat de l'alcalde i les que estan fora de pressupost. Les propostes que passen aquest primer filtratge s'agrupen per àmbits temàtics amb l'objectiu de ser discutides en tres tallers.

Els tallers són trobades participatives de planificació entre ciutadania/estudiants i l'equip tècnic de l'administració local. En aquestes trobades s'hi convida a tota la ciutadania que ha fet propostes (tant si han estat acceptades com si no) per tal que les puguin exposar i discutir de forma col·lectiva. Els tallers són essencials per activar un diàleg entre els ciutadans i l'equip tècnic i per tal de reunir idees en propostes més definides. Al final de cadascuna de les tres trobades, si el nombre de les propostes reunides és superior a 10, es realitza una avaluació intermèdia per a decidir les 10 propostes admeses a la fase de factibilitat tècnica. Per això, els ciutadans que han fet alguna proposta que participen al taller poden expressar fins a 3 preferències de vot entre les propostes presentades. Per cada taller, les 10 propostes preferides passen a l'anàlisi de factibilitat tècnica.

Els criteris escollits per a l'anàlisi de la factibilitat tècnica són els següents:

- 1) Competència: l'objecte de la proposta ha de ser competència de l'ajuntament (no d'altres institucions o entitats ni de privats).
- 2) Programació: la intervenció no ha de formar part de les intervencions ja planificades de l'Ajuntament.
- 3) Factibilitat: la proposta ha de complir uns criteris exclusivament tècnics, per ajustar la millor solució al problema i ser coherent amb els principis urbanístics actuals.
- 4) Despesa estimada: la previsió de despesa per a la realització no ha de superar el límit de les despeses estimades, incloent-hi també les de gestió.

Les propostes que respecten tots aquests criteris s'admeten a l'avaluació final, la resta no són admeses i es justifica la raó de la seva exclusió.

El Grup de Coordinació, un òrgan constituït per administradors de l'Ajuntament de Pavia, tècnics municipals, el coordinador científic i els consultors (Fundació Romagnosi i ABCittà), dissenya els criteris de filtratge de les propostes.

Les votacions

Les votacions de les propostes es poden dur a terme de dues maneres: en línia (a través de la plataforma de programari BiPart, després del registre i validació) i offline (a través de llocs de vot assistits, activats en espais municipals de cada barri).

Cada persona té el dret d'expressar fins a tres preferències entre tots els projectes admesos a votació. Per a cada projecte es publiquen les informa-

cions següents: títol, descripció, rang i tipus de despesa (corrent, inversions o totes dues).

Poden votar tots els ciutadans residents al municipi de Pavia, majors de 16 anys, i els estudiants de la Universitat de Pavia.

El retorn

Un cop finalitzada la votació, el Grup de Coordinació analitza els resultats i fa un comunicat de premsa per tal de fer públics els projectes que es finançaran. Els resultats també es publiquen a la web, a través de la plataforma de programari BiPart, i es fa una conferència presencial.

S'inicia un diàleg amb aquells que han proposat cada projecte finançat per tal de concretar els detalls, definir el pressupost, les modalitats i el temps de realització.

El seguiment de les propostes

Com ja hem comentat anteriorment, el Grup de Coordinació té el deure de fer el seguiment de la realització dels projectes finançats i de definir les informacions que s'han de comunicar a la ciutadania periòdicament durant els mesos següents a la finalització del procés.

El Grup de Coordinació és un òrgan format pels polítics i tècnics de l'ajuntament, el coordinador científic i els consultors (Fundació Romagnosi i ABCittà).

L'avaluació

El Grup de Coordinació duu a terme l'avaluació del procés, i ha de discutir les eventuals dificultats i intentar solucionar-les. Així mateix, cada any, el Grup de Coordinació del projecte Pavia Partecipa identifica millores per aplicar-les a l'edició següent.

La comunicació

A l'inici del projecte es va crear un logotip i un grafisme per al material publicitari que tindrà una vigència de tres anys (2016–2018). Per a cada fase del projecte es preparen materials publicitaris *ad hoc*, que es difonen a través de canals digitals i s'imprimeixen de forma tradicional. Aquest material es distribueix per tota la ciutat.

Enllaços d'interès

<https://partecipa.comune.pv.it/>

PARÍS, França

Impuls

París va iniciar el pressupost participatiu l'any 2014 a iniciativa del govern de l'ajuntament.

El projecte de pressupostos participatius s'ha hagut d'integrar en una administració enorme, molt jeràrquica, que dona feina a prop de 50.000 funcionaris. Per tant, des de l'inici, es va haver de dissenyar el procés de manera que permetés incorporar els pressupostos participatius dins del sistema, tant horitzontalment com verticalment:

- Verticalment, hi ha l'equip permanent de pressupostos participatius format per nou persones, que mantenen contacte habitual amb funcionaris que tenen a càrrec diversos canals de participació (com, per exemple, els consells de barri) de cada un dels 20 districtes de la ciutat. Aquest equip forma part de l'Oficina de la Vicepresidència per a la Democràcia Local, Participació Ciutadana, Associacionisme i Ocupació.
- Horitzontalment:
  - [a] El comitè directiu de pressupostos participatius està format per personal de les direccions clau de l'ajuntament (com, per exemple, finances o participació ciutadana). Es reuneix cada 15 dies i ajuda a la comunicació interna.
  - [b] Les sessions de treball entre les diferents direccions de l'ajuntament per escollir projectes que acabin definint qui hauria de fer el seguiment de cada projecte també estimulen la integració horitzontal; o el nomenament oficial de 50 directors de referència de diferents direccions de l'ajuntament que complementen la integració interna del pressupost participatiu.

El calendari

El procés de pressupostos participatius té un cicle anual que es repeteix cada any durant el període 2014-2020:

- Al gener: comença el procés amb el disseny i registre de propostes
- De març a maig: es duen a terme els tallers de construcció de projectes
- De març a juny: els serveis tècnics de l'ajuntament examinen els projectes (viabilitat, cost,...)
- Al setembre: es duen a terme 15 dies de votacions
- Al desembre: es vota el pressupost global del municipi. L'execució dels projectes pot començar l'any següent

El pressupost

És de convocatòria anual i de pressupost exclusivament d'inversions. Però té una previsió de 500 milions d'euros per al període 2014–2020.

L'any 2017, l'import del pressupost participatiu de París va ser de 100 milions d'euros. Aquest import inclou 30 milions per a barris amb nivells baixos d'ingressos i 10 milions específics per a escoles.

Les fases del procés participatiu

El disseny dels pressupostos participatius

El Reglament dels Pressupostos Participatius aprovat pel Consell de París és el recull dels aspectes clau per tal que les persones que ho vulguin s'informin i participin. S'hi recullen aspectes com: qui pot proposar un projecte, com pot participar, quins projectes són elegibles, quin és el procés de selecció, com es produeix la votació, calendari de dates clau, seguiment de la implementació del projecte, cartografia de projectes, etc.

Només el govern local elabora el Reglament dels Pressupostos Participatius de París. No obstant això, s'estan duent a terme debats per obrir la possibilitat que la consulta dels ciutadans pugui modificar les regles del joc.

La recollida de propostes

La recollida de propostes es realitza de dues maneres:

- 1) En línia: els projectes es registren en una plataforma especialment ideada per al procés.
- 2) Offline: es duen a terme diferents reunions temàtiques obertes a la ciutadania per tal de generar idees i es mobilitzen les entitats i organitzacions dels barris populars per tal de facilitar l'elaboració de les propostes.

Les propostes es poden presentar a títol individual o a títol col·lectiu. Tots els ciutadans empadronats al municipi de París, independentment de la seva nacionalitat o la seva edat, poden formular propostes.

Els projectes s'organitzen en 14 àrees temàtiques: qualitat de vida; transport i mobilitat; medi ambient; cultura; educació i joventut; esports; solidaritat; neteja; prevenció i seguretat; ciutat intel·ligent i noves tecnologies; participació ciutadana; economia i ocupació; habitatge; altres.

Un aspecte notable dels pressupostos participatius de París rau en la seva capacitat per provocar la imaginació i la creativitat, tant de les persones com de les organitzacions de la societat civil. L'any 2017, els ciutadans van fer al voltant de 2.600 propostes. Normalment, aquestes propostes es presenten

en forma de projecte. Un cop la comissió municipal revisa i selecciona els projectes, es poden considerar projectes potencials i cadascun aquests és visible a la plataforma en línia de pressupostos participatius.

Es convida les persones i organitzacions que proposen projectes similars o complementaris a reunir-se i participar en tallers de «co-construcció», que sovint donen lloc a programes molt més forts, amb diferents projectes o subprojectes. Això explica per què una gran quantitat de propostes acaben en un nombre molt reduït de grups de projectes que se sotmeten a votació.

Els criteris i mecanismes de filtratge de les propostes

Un Comitè de direcció, format per representants d'alt nivell de diferents àrees de l'administració de París, revisa cadascun dels projectes proposats per la ciutadania. Hi ha quatre criteris d'elegibilitat que ajuden a acceptar o rebutjar una proposta:

[1] Cal que el projecte hagi estat proposat per un parisenc, és a dir, un resident

[2] Ha de satisfer un interès general

[3] Ha de ser de competència de la ciutat

[4] Els costos de funcionament de les inversions relacionades amb els projectes han de ser limitats i, principalment, no han de generar feina pública

La ciutadania no participa en la definició d'aquets criteris.

La presa de decisions sobre els projectes dels pressupostos participatius que seran votats més endavant pels ciutadans és un moment clau en tot el procés. Existeix una comissió específica per a cadascun dels 20 districtes de la ciutat. I una Comissió de París, que selecciona projectes a escala de la ciutat. Tant a nivell de districte com de ciutat, hi ha un treball mixt entre els treballadors públics i la ciutadania (amb una petita majoria de representants de la societat civil).

La Comissió de París està formada per nou membres de les oficines executives i legislatives del Govern de París:

[1] El primer tinent d'alcalde de Democràcia Local, Participació Ciutadana, Societat Civil, Joventut i Ocupació

[2] El primer càrrec adjunt a cultura, patrimoni, oficis d'art, empreses culturals i nocturnes i relacions amb districtes governs locals

[3] El tinent d'alcalde a càrrec de finances, empreses d'economia pública/privada, licitacions públiques i concessions

[4] Un representant de cada grup polític que constitueix l'Ajuntament de París

El cos ciutadà està format per 10 ciutadans:

- a) Vuit persones seleccionades aleatòriament entre els parisencs registrats a la plataforma web PB:
  - dos ciutadans que han presentat com a mínim un projecte com a individu;
  - dos ciutadans que presenten projectes en nom d'un col·lectiu o associació;
  - dos ciutadans que presenten un projecte en representació dels consells de barris;
  - i dos ciutadans prèviament registrats a la plataforma web, però que no han presentat cap idea;
- b) Un representant del Consell de la Joventut de París i;
- c) un representant del Consell d'Estudiants de París.

Aquest consell mixt és molt interessant, ja que reuneix un gran nombre de membres de la ciutat i dona espai a diversos col·lectius que han estat implicats directament en el pressupost participatiu i, per tant, dona continuïtat i l'oportunitat d'aprendre d'experiències passades.

Al mateix temps, es connecta amb els 122 consells de veïns distribuïts en els diferents districtes, així com el principal canal de participació a nivell local de la ciutat. El compromís de participació del representant de la joventut i dels estudiants és útil per transmetre la voluntat del govern local d'involucrar-se amb la joventut i donar continuïtat als pressupostos participatius a les escoles i col·legis.

Les votacions

Els parisencs poden votar, durant 15 dies:

- en línia, mitjançant una plataforma específica (l'any 2017 es van recollir 40.000 vots),
- o en urnes distribuïdes en cada districte. L'any 2017 es van distribuir uns *kits* de comunicació per fer la campanya i es van dipositar 100 urnes a l'espai públic (l'any 2017 es van recollir 68.000 vots físics). Algunes d'aquestes urnes són mòbils i es mantenen en llocs públics com escoles, parcs, mercats d'agricultors, etc.

Tots els parisencs residents poden votar fins a 10 projectes. Encara que els parisencs poden presentar propostes a París, només poden votar al districte on viuen o treballen.

El retorn

El retorn dels resultats també es fa per doble via.

D'una banda, en línia, mitjançant una plataforma específica on es dona informació sobre cada etapa de cada projecte.

D'altra banda, offline, anualment s'edita un diari dels projectes i es fa un gran esforç per associar els promotors dels projectes amb el nombre màxim d'habitants.

El seguiment de les propostes

Una fortalesa de l'experiència de pressupostos participatius de París que podria explicar la seva ràpida expansió és l'estreta relació que té amb el sistema de participació més ampli del municipi. A continuació, resumim altres mecanismes connectats als pressupostos:

- Consells ciutadans: consells de veïns, conferències de la ciutadania, Consell de la Joventut de París, Consell de la Nit, Consell d'Estudiants de París,
- Mapa del ciutadà / La carta ciutadana, que obre la possibilitat de participar en sessions de formació sobre compromís públic o reunions amb regidors.
- Múltiples eines digitals com Epetition, una plataforma per llançar una petició, que faciliten la vinculació dels parisencs amb les bases i organitzacions que busquen voluntaris.
- Accions i projectes col·laboratius: reinventar París, convocar projectes, per exemple, sobre agricultura urbana, habitatge social o canvi climàtic.
- Capacitació i formació: tallers per a ciutadans, universitat permanent per a gent gran i jubilada, etc.

Les experiències de pressupostos participatius que poden connectar-se a altres formes de participació són les més sostenibles a través del temps.

L'avaluació

El Comitè Director de Pressupostos Participatius Participa en l'avaluació.

La comunicació

La comunicació del procés es duu a terme de forma presencial i en línia. Presencialment, mitjançant tallers amb la ciutadania, campanyes promocionals de propostes,...

El lloc web de Pressupost Participatiu de París dona al públic múltiples maneres de participar, incloent-hi:

- Presentació de propostes de projectes.
- Trobar, unir-se i/o donar suport a altres projectes presentats per organitzacions comunitàries.
- Ser escollit per participar en un districte format per ciutadans o comitès de pressupostos participatius de tota la ciutat.
- Votació per a projectes aprovats per la Comissió.

- Seguiment de la implementació dels projectes guanyadors.
- *Kit* d'eines en línia (amb guies per fer volants, pòsters, publicacions de mitjans de comunicació social).

Enllaços d'interès

<https://budgetparticipatif.paris.fr/bp/>

5. Casos pràctics: Anàlisi d'experiències de pressupostos participatius 2016

CAROLA CASTELLÀ
Tècnica de participació
Diputació de Barcelona

Durant els mesos de febrer, març i abril de l'any 2017, un grup de treball de municipis de la demarcació de Barcelona amb experiència en l'impuls de pressupostos participatius va reflexionar al voltant de quatre grans temes: el context en què s'havia iniciat el procés participatiu; el pressupost (tant pel que feia referència a la seva quantia com a la seva partida); les fases del procés participatiu (des del disseny a la recollida de propostes, els criteris i el filtratge de les propostes, la prioritització, el retorn dels resultats i l'avaluació); i, finalment com s'havia realitzat la comunicació durant el procés.

Per poder analitzar tota la informació generada i sistematitzar les diferents experiències, es va demanar que els 10 municipis participants del grup de treball responguessin un qüestionari en relació amb els pressupostos participatius de l'any 2016.

A continuació, presentem el buidatge del qüestionari de les experiències dels 10 ajuntaments (Badalona, Argentona, Gavà, Manresa, Molins de Rei, Vilassar de Mar, Vic, Sabadell, Santa Eulàlia de Ronçana i Sant Cugat del Vallès) i de les 3 sessions que vam fer amb ells (els dies 16 de febrer, 15 de març i 26 de maig de 2017, al Pati Manning de Barcelona).

Context

Aquest primer apartat fa referència a aquells aspectes contextuais dels pressupostos participatius: qui ha tingut la iniciativa d'impulsar el procés, quin rol ha tingut l'oposició, quin departament o àrea l'ha conduït i liderat i, finalment, quina durada ha tingut.

La iniciativa de dur a terme els pressupostos participatius ha estat majoritàriament de l'equip de govern, tot i que en algun cas ha estat con-

juntament amb l'equip tècnic o a petició de l'oposició. No hi ha cap experiència que s'hagi produït a petició de la ciutadania.

En la majoria de casos (6) (Badalona, Argentona, Molins de Rei, Vilassar de Mar, Sabadell i Sant Cugat) la iniciativa d'impulsar els pressupostos participatius ha estat de l'equip de govern. En dos casos més, aquest lideratge ha estat compartit entre l'equip de govern i l'equip tècnic (Gavà i Santa Eulàlia de Ronçana). Finalment, trobem 2 municipis on l'impuls del procés ha estat a demanada de l'oposició (Manresa i Vic).

Taula 1: Lideratge i iniciativa dels pressupostos participatius any 2016

Municipi	Lideratge i iniciativa			
	equip govern	equip tècnic	oposició	ciutadania
Badalona	X			
Argentona	X			
Gavà	X	X		
Manresa			X	
Molins de rei	X			
Vilassar de mar	X			
Vic			X	
Sabadell	X			
Santa eulàlia de r.	X	X		
Sant Cugat	X			

Elaboració pròpia.

Pel que fa al rol de l'oposició en el procés, en la majoria d'experiències ha participat activament en els pressupostos participatius, ja sigui implicant-se en òrgans creats ad hoc al procés (com grups motors, comissions de seguiment,...) o en òrgans estables de participació ja existents en els municipis (consells de districte, Consell de Vila,...). Tot i així, hi ha casos en què aquesta implicació ha estat només informativa o senzillament inexistent.

El rol de l'oposició durant el procés participatiu ha estat de diversa intensitat depenent de l'experiència. En alguns casos (5), l'oposició ha participat de forma activa mitjançant la seva implicació en òrgans creats *ad hoc* al procés (per exemple, grup motor, comissió de seguiment) o en òrgans ja existents en els municipis (per exemple, el Consell de Vila, sessions als districtes, Junta de Portaveus). És el cas de Badalona, Argentona, Vilassar de Mar, Vic i Sant Cugat. En aquests casos trobem experiències on l'oposició ha intervingut en diverses fases: aprovació del pressupost, disseny del reglament del pressupost participatiu, validació de les propostes, seguiment de propostes, etc.

En altres experiències (3) la participació ha estat només puntual, en fases d'informació, ja sigui a l'inici o durant el procés o en la devolució dels resultats (Manresa, Molins, Sabadell).

Finalment, són pocs (2) els pressupostos participatius en què l'oposició no ha tingut cap rol (Santa Eulàlia de Ronçana i Gavà).

En l'àmbit intern de l'ajuntament, l'impuls dels pressupostos participatius l'ha realitzat, majoritàriament, la Regidoria de Participació Ciutadana, però en moltes experiències durant el procés s'hi han anat incorporant la resta d'àrees de l'ajuntament, especialment en el moment de la valoració econòmica i tècnica de les propostes i en l'estudi de la seva viabilitat.

En la majoria dels casos (6) el procés participatiu l'ha impulsat la Regidoria de Participació Ciutadana (Manresa, Argentona, Vilassar de Mar, Vic, Sabadell, Molins de Rei i Sant Cugat). En el cas concret de Molins de Rei, la Regidoria de Participació està dins l'Àrea d'Alcaldia. A Badalona, l'impuls s'ha produït directament des d'Alcaldia, i en el cas de Santa Eulàlia de Ronçana ha estat des d'una regidoria sectorial (joventut).

Tot i així, en el transcurs del procés, en la major part de les experiències la resta d'àrees dels ajuntaments s'han anat incorporant, especialment en el moment de la valoració econòmica i tècnica de les propostes i l'estudi de la seva viabilitat. En els casos més avançats (Sant Cugat) aquestes també participen en la fase d'avaluació del procés. Trobem alguna experiència en què, per dur a terme aquest treball transversal, s'ha creat una secretaria tècnica (Molins de Rei) i d'altres, com Argentona, on aquesta tasca s'ha dut a terme a partir de trobades molt puntuals.

Així mateix, predominantment, l'equip tècnic de l'ajuntament, amb el suport d'una consultora externa en alguna de les fases del procés, ha conduït l'experiència de pressupostos participatius analitzada. Especialment en la comunicació i la fase de votacions (tant per la dinamització terri-

torial com per el vessant en línia). Són també destacables els casos en què tot el procés l'ha dut a terme íntegrament l'equip tècnic de l'ajuntament.

En més de la meitat dels casos (6) el procés participatiu, tot i estar liderat per l'equip tècnic de l'ajuntament, ha comptat amb el suport d'alguna consultora externa per a alguna de les fases del procés. Especialment per a la comunicació i difusió del procés (Badalona i Sant Cugat); la fase d'elaboració i filtratge de propostes (Badalona); el moment de les votacions (ja sigui per la dinamització territorial del vot o per la configuració de la plataforma electrònica) (Gavà, Viladecans i Sabadell); i l'avaluació, en el cas de Sant Cugat. En el cas d'Argentona, aquest suport ha estat durant tot el procés.

En la resta d'experiències (5) el procés ha estat dut a terme íntegrament per l'equip tècnic de l'ajuntament (Santa Eulàlia de Ronçana, Vic, Vilassar de Mar, Molins de Rei i Manresa).

Finalment, les experiències de pressupostos participatius tenen una durada projectada d'entre més de 6 mesos i 1 any des del seu inici fins a les votacions de propostes. La implementació dels resultats de la votació no s'acostuma a comptabilitzar com una fase del procés de pressupostos participatius.

Generalment, les experiències tenen una durada d'entre 7 i 8 mesos (Badalona, Manresa, Vilassar de Mar, Sant Cugat del Vallès i Vic) i d'entre 11 i 12 mesos (Argentona, Sabadell i Santa Eulàlia de Ronçana) des del seu inici fins al moment de la votació de les propostes per part de la ciutadania. Només en un dels casos aquest període és inferior a 6 mesos (Gavà) i en un altre és major d'1 any (Molins de Rei).

Curiosament, de totes les experiències analitzades, només en un dels casos (Molins de Rei) la implementació dels resultats s'inclou com una fase del procés participatiu.

El pressupost

El segon apartat fa referència a aquells aspectes relacionats amb el pressupost, tant pel que fa a la quantitat com a la partida a què fa referència i la seva periodicitat.

El pressupost municipal que es posa a disposició de la ciutadania, en la majoria d'experiències, és el d'inversions, tot i que a vegades es combina

amb pressupost de despesa corrent. En relació amb els imports, aquests representen percentatges molt variables, segons si es calculen sobre el pressupost total anual de l'ajuntament (on moltes vegades no arriben ni a un 1 %) o si es calculen del pressupost d'inversions (on els percentatges són majors i més variables). Es tracta de pressupostos participatius amb una periodicitat anual.

En 7 de les 10 experiències analitzades, el pressupost que s'ha posat a disposició de la ciutadania ha estat del capítol d'inversions. Només en el cas de Vic i Santa Eulàlia de Ronçana el pressupost és, íntegrament, de despesa corrent i pertany al pressupost destinat a polítiques de joventut (representa el 0,62 % del pressupost municipal). I Manresa i Sabadell també en destinen una part a projectes.

Taula 2: Pressupost 2016 per municipi

Municipi	Hab. 2014 INE	Pressupost 2016			% Pressupost 2016	
		TOTAL	Inversió	Altres	Total inversió	Total pressupost municipal
Badalona	217.210	14 milions €	14 milions €		45 %	
Argentona	11.963	500.000 €	500.000 €			3,6 %
Gavà	46.326	500.000 €	500.000 €			1,15 %
Manresa	75.297	320.000 €				0,45 %
Molins de Rei	25.152	250.000 €	250.000 €		10 %	
Vilassar de Mar	20.185	92.000 €	92.000 €		50 %	0,5 %
Vic	41.956	150.000 €		150.000 €		0,35 %
Sabadell	207.444	1 milió €	500.000 €	500.000 €		0,55 %
Santa Eulàlia de R.	7.114	15.000 €		15.000 €		0,18 %
Sant Cugat	87.118	2 milions € biennals, o 1.000.000 € anuals	2 milions €		10 %	

Elaboració pròpia.

Si ho calculem en tants per cent sobre l'import total d'inversions o sobre el pressupost total de l'any 2016, les xifres varien molt. En un extrem hi trobaríem municipis com Badalona (on s'han posat a participació 14 milions d'euros, que representen el 45 % de la segona fase del pressupost d'inversions), Vilassar de Mar (amb 92.000 €, que són el 50 % del pressupost d'inversions i el 0,5 % del pressupost total de l'ajuntament). I, en l'altre, aquells municipis (4) en què l'import no arriba a l'1 %: estem parlant de Manresa (amb 320.000 €, representa el 0,45 % del pressupost total), Vic (amb 150.000€, representa el 0,35 %), Sabadell (amb 1.000.000 €, és el 0,55 % del pressupost del 2016). Finalment, caldria destacar els casos de Sant Cugat del Vallès (2.000.000 € bianuals, o 1.000.000 € anuals) i Molins de Rei (250.000 €) en què suposa el 10 % del pressupost total; Argentona i Gavà, que han posat a participació 500.000 € (3,6 % del pressupost municipal 2016 en el primer cas i 1,15 % en el segon cas).

Finalment, pel que fa a la periodicitat de l'experiència, en 9 de les 10 experiències analitzades s'ha projectat un pressupost participatiu amb periodicitat anual i només en el cas de Badalona s'ha fet en clau de mandat, i en el cas de Sant Cugat s'ha fet biennal.

Les fases del procés participatiu

A l'apartat de les fases del procés participatiu es tracten tots els temes relacionats amb el desenvolupament dels pressupostos participatius: com s'ha dut a terme el disseny; com s'han recollit les propostes; quins mecanismes i criteris s'han tingut en compte a l'hora de dur a terme el filtratge; mitjançant quins criteris i metodologies s'han prioritzat; com s'ha dut a terme el retorn de la priorització i el seguiment de les propostes seleccionades i, finalment, com es durà a terme l'avaluació del procés.

El disseny dels pressupostos participatius:

Només en la meitat dels casos òrgans creats ad hoc per als projectes, ja sigui formats per personal tècnic i polític del mateix ajuntament o també amb la incorporació de la ciutadania, han elaborat les «regles de joc» que regeixen els pressupostos participatius.

En la meitat de les experiències analitzades s'ha creat algun òrgan específic amb la finalitat de definir les «regles de joc» del pressupost participatiu del municipi. D'aquests cinc, en tres casos (Badalona, Molins de

Rei i Santa Eulàlia) els òrgans *ad hoc* estaven formats per polítics, l'equip tècnic i la ciutadania del municipi; i, en dos, (Manresa i Vilassar de Mar) s'ha tractat d'òrgans interns, només constituïts per personal tècnic i polític de l'ajuntament.

En els altres cinc processos de pressupostos participatius no s'ha constituït cap òrgan *ad hoc* als projectes. A Sabadell i a Gavà, l'equip tècnic i de govern de l'ajuntament ha elaborat les «regles de joc». A Argentona, un cop definides, un consell de vila o de ciutat ja existent les ha validat. I, finalment, a Sant Cugat l'equip tècnic i polític ha proposat les regles del joc, i després s'han portat al Consell de la Vila, que hi ha incorporat noves qüestions i les ha aprovat.

La recollida de propostes:

En el gruix de les experiències analitzades, la recollida de propostes combina la metodologia en línia amb la presencial. Les propostes les pot presentar tant la ciutadania a títol individual com les entitats dels municipis.

Hi ha, però, algunes diferències a l'hora de d'establir límits en l'elaboració de les propostes: alguns han establert una edat mínima de participació (a partir dels 12 o dels 16 anys), d'altres l'han restringit al fet d'estar empadronat/da al municipi o, en el cas d'entitats, al fet d'estar al registre d'entitats municipals. Per altra banda, hi ha municipis que no han posat límits en referència a l'edat ni a l'empadronament a l'hora de poder fer propostes. És més, fins i tot hi han pogut participar comerciants i empresaris que no estaven empadronats al municipi.

En 8 de les 10 experiències analitzades, la recollida de propostes s'ha dut a terme tant de forma presencial (a través de butlletes que s'havien de retornar a registres municipals, equipaments públics, IES, associacions o punts itinerants) com en línia. A Sabadell i Santa Eulàlia aquesta recollida s'ha dut a terme únicament de forma presencial.

En la majoria dels processos de pressupostos participatius han pogut presentar les seves propostes entitats i ciutadania a títol individual.

En el cas de la ciutadania a títol individual, municipis com Gavà, Vic i Sant Cugat han establert com a requisits ser majors de 16 anys i estar empadronats al municipi. A Molins de Rei, el límit d'edat s'ha establert als 12 anys. I, a Sabadell, les propostes de la ciutadania havien d'anar signades per 50 persones empadronades al municipi. Municipis com Gavà han acceptat

també propostes d'empresaris o comerciants, encara que no hi estiguessin empadronats. En canvi, Badalona i Vilassar de Mar no han limitat ni a edat ni a empadronament el fet de poder fer propostes.

En el cas de les entitats, alguns municipis com Manresa o Sabadell condicionen la capacitat de fer propostes al fet d'estar al registre d'entitats municipals. En canvi, Vic, Gavà o Sant Cugat no expliciten aquest requisit.

En aquest sentit, l'experiència de Santa Eulàlia és un cas particular, perquè es dirigeix únicament a la població jove del municipi, d'entre 14 i 30 anys.

Els criteris i mecanismes de filtratge de les propostes:

En totes les experiències analitzades, l'equip tècnic de l'ajuntament ha dut a terme el filtratge de les propostes. Aquest filtratge s'ha fet a partir d'uns criteris prèviament definits només tècnicament o amb la implicació d'algun òrgan de participació. En l'àmbit intern, un cop les propostes arriben als ajuntaments, els circuits que segueixen són diversos. En alguns casos, l'equip tècnic de participació ha fet tota la tasca, i després l'ha distribuït entre les àrees o departaments implicats; en altres casos aquesta tasca l'han fet de forma conjunta amb els diferents departaments des de l'inici; finalment, hi ha algun cas en què també s'hi ha incorporat la ciutadania a través de tallers.

Pel que fa als criteris de valoració, predominantment són de caire generalista i fan referència a aspectes com la viabilitat tècnica i legal, la competència municipal, la viabilitat econòmica (establint un límit econòmic per proposta), que no contradiguin projectes ja previstos per l'ajuntament ni criteris de distribució territorial (àmbit districte – ciutat).

Majoritàriament, l'equip tècnic de l'ajuntament ha dissenyat aquests criteris de filtratge de les propostes, ja sigui de forma íntegra o amb la implicació de l'equip polític i les entitats o d'algun òrgan de participació.

L'equip tècnic de l'ajuntament ha participat en **els filtratges de propostes** de tots els casos analitzats, ja sigui aplicant criteris prèviament definits pel mateix equip tècnic (Molins de Rei, Badalona, Manresa, Santa Eulàlia de Ronçana) o per òrgans de participació on també hi ha representada la ciutadania i partits polítics (Vilassar de Mar, Vic i Sant Cugat). En alguns casos, com Argentona o Sabadell, el filtratge ha estat tècnic i polític, però sense la implicació de cap òrgan de participació.

Els **circuits interns** que han seguit les propostes un cop han arribat a l'ajuntament han estat diversos. En alguns municipis, l'equip de participació ha treballat des de l'inici conjuntament amb l'equip tècnic d'altres àrees i amb l'equip de govern (Badalona, Argentona, Manresa, Vilassar de Mar). En altres casos, el filtratge inicial l'ha dut a terme només l'equip tècnic de participació, i després s'han distribuït entre les àrees pertinents (Sabadell, Vic). Finalment, hi ha casos com Sant Cugat en què les propostes validades tècnicament, un cop filtrades, es reenvien a diferents tallers on es produeix una deliberació, redefinició i priorització de les propostes abans de dirigir-les a la fase de votació.

- Badalona, equip de treball amb responsables tècnics de diferents àrees (Urbanisme, Espais Públics, Hisenda, Medi Ambient, Educació-Cultura, Participació, Esports i Informàtica), amb el suport tècnic de la consultora externa i dirigit per Coordinació de Govern i Hisenda. Tasques: agrupar i sumar propostes de l'Ajuntament i la ciutadania, fer una selecció tècnica de les que podien anar a priorització i presentar-les a l'equip de govern. Finalment, classificar les propostes entre les d'àmbit ciutat i l'àmbit districte.
- Argentona, un cop recollides les propostes es distribueixen, segons el tema, entre el personal tècnic i polític corresponent. Després de la valoració es retornen al Departament de Participació Ciutadana, que fa la devolució a la ciutadania que ha fet la proposta i elabora la llista de propostes finals que s'han de prioritzar.
- Gavà, la Unitat de Participació Ciutadana recull les propostes i es tramenten a l'Àrea d'Urbanisme per tal que aquesta en faci un filtratge a partir d'uns criteris tècnics prèviament definits per la mateixa Àrea.
- Manresa, un cop arriben les propostes a la Unitat de Participació, es convoca la comissió tècnica i es reparteixen els projectes entre les diferents àrees (segons tema), per tal que facin els informes de viabilitat. Al cap de 15 dies, la comissió tècnica es torna a reunir per tal de posar en comú els projectes valorats i confeccionar la llista de propostes per ser prioritzades. Aquestes propostes es fan arribar a la comissió política que acaba donant el vistiplau o suggereix canvis, modificacions, etc.
- Vilassar de Mar, un cop recollides les propostes es van fer arribar a Intervenció, Secretaria, Serveis Territorials (si s'escau) i l'equip tècnic, en funció de l'àmbit temàtic. A partir d'una plantilla unificada es valoren tècnicament les propostes.
- Vic, l'Àrea de Participació recull les propostes i les distribueix entre les àrees competents per tal que en facin un informe tècnic de viabilitat i certifiquin tècnicament la possible transformació en un projecte.

- Sabadell, l'Àrea de Participació recull, codifica i ordena les propostes i, posteriorment, les trameta electrònicament als diferents serveis per tal que en facin una motivació (tant en positiu com en negatiu). Posteriorment, els serveis en fan un retorn per tal de fer-ne la validació final.
- Sant Cugat, l'equip tècnic de participació, amb el suport de la resta d'àrees de l'Ajuntament, recepciona, valida i classifica tècnicament les propostes. Posteriorment, es reenvien als tallers de propostes on es produeix una deliberació, redefinició i priorització d'aquestes. Finalment, la Taula de Ciutat valida les propostes finalistes que posteriorment es sotmetran a votació.

Pel que fa als **criteris de valoració** de les propostes, es distingeixen dos tipologies d'experiències. D'una banda, aquells processos que apel·len a criteris de caire més generalista tipus viabilitat tècnica i legal, competència municipal, viabilitat econòmica (establint un límit econòmic per proposta), que no entri en conflicte amb altres projectes ja previstos per l'ajuntament o criteris de distribució territorial. És el cas d'experiències com Badalona, Gavà, Molins de Rei, Manresa, Sabadell i Santa Eulàlia. Altres experiències hi afegeixen criteris com ara donar resposta a una necessitat d'interès comú i incorporar un pla de viabilitat en cas que la proposta generi una despesa de manteniment (Vilassar de Mar); o que la proposta impliqui un projecte nou que no faci referència a manteniment (Vic).

D'altra banda, hi ha municipis que concreten molt més els criteris i fins hi tot els van variant depenent de la fase del procés en què es trobin. Aquest seria el cas de Sant Cugat.

- Badalona: viabilitat tècnica, econòmica, planificació i competència municipal.
- Argentona: viabilitat legal, tècnica, no entrar en conflicte amb algun projecte municipal, executable en un any i econòmic (no superar els 500.000 euros que proposa el procés participatiu).
- Gavà: millora de l'espai públic i econòmic (no superar la quantitat de 35.000 euros)
- Manresa:
  - Tinguin una visió de ciutat i, per tant, generin un impacte en el conjunt del territori.
  - Donin resposta a una necessitat concreta.
  - Facin referència a àmbits i temes de competència municipal i siguin coherents amb els valors i plans municipals aprovats.
  - Siguin viables tècnicament i respectin el marc jurídic i legal existent.
  - Estiguin quantificades econòmicament amb un cert rigor i tinguin un límit de 50.000 €.
  - Que tinguin principi i final.

- Molins de Rei: només s'exclouran les propostes que per motius tècnics, econòmics (en funció de les quantitats econòmiques assignades a cada un dels 13 barris) o legals no es puguin executar. O també per incompatibilitat amb altres actuacions previstes.
- Vilassar de Mar: els tres criteris han de ser positius:
  - Econòmic: ser una inversió.
  - Legal: respectar el marc jurídic i legal vigent.
  - Tècnic: donar resposta a una necessitat d'interès col·lectiu o comunitari, ha de ser tècnicament viable, no ha de superar el límit econòmic establert, i en cas que generi una despesa de manteniment o qualsevol altra despesa no incorporada al pressupost de valoració presentat, si s'ha d'incorporar un pla de viabilitat.
- Vic:
  - Que suposin un projecte nou i que no facin referència a manteniment.
  - Que no siguin accions ja previstes en el pressupost de l'ajuntament.
  - Que tinguin un sostre econòmic de 150.000 €.
  - Que siguin avaluable econòmicament.
  - Que siguin viables tècnicament.
  - Que facin referència a béns i serveis que siguin de competència municipal.
- Sabadell: tècnics i econòmics (segons bases del procés).
- Santa Eulàlia:
  - Viables tècnicament, legals, amb criteris ètics, sostenibles i que l'administració local en tingui la competència.
  - Les propostes no poden superar els 2.500 euros.
- Sant Cugat:
  - Segons s'especifica al Reglament, les condicions bàsiques inicials de les propostes eren les següents:
    - Tenir visió de ciutat i generar impacte al conjunt del territori municipal.
    - Donar resposta a una necessitat concreta.
    - Fer referència a àmbits i temes de competència municipal i ser coherents amb els:
      - Valors i plans municipals aprovats (es poden consultar a la web municipal www.santcugat.cat).
      - Ser realitzables tècnicament i el màxim de viables econòmicament, i respectar el marc jurídic i legal existent.
      - Ser considerada una inversió i tenir principi i final.
  - Econòmic: el Reglament estableix 2 tipologies segons l'import màxim del projecte:

- Projectes grans de fins a 270.000 €
- Projectes petits de fins a 50.000 €
- Posteriorment, i segons la fase del procés, el Reglament estableix una sèrie de criteris o principis a l'hora de valorar i filtrar les propostes:
  - Fase 1. Filtratge tècnic. Criteris:
    - Ser un projecte de ciutat.
    - Ser de competència municipal.
    - No contradir els plans aprovats.
    - Ser realitzables tècnicament.
    - Ser viables econòmicament.
    - Respectar el marc jurídic i legal existent.
    - Ser considerada una inversió.
    - No representar un cost addicional en futurs pressupostos ni crear dependència.
    - No contemplar subvencions a entitats ni el finançament de projectes no municipals ja existents.
  - Fase 2. Tallers de propostes. Principis:
    - Visió de ciutat i equilibri territorial.
    - Màxim nombre de necessitats satisfetes.
    - Inclusió social i diversitat de col·lectius.
    - Equitat social, de gènere i sostenibilitat ambiental.
  - Fase 3. Validació a la Taula de Ciutat. Criteris:
    - Perspectiva global de ciutat.
    - Equilibri territorial.
    - Equilibri sectorial.
    - Nombre de població afectada.
    - Impacte del projecte en la comunitat.
    - Impacte positiu sobre grups desafavorits i vulnerables.
    - Impacte de gènere.
    - Necessitat de l'actuació en termes socials i ambientals.
    - Facilitat d'execució.

Finalment, pel que fa al disseny dels **criteris de filtratge de les propostes** cal destacar que, en el gruix (8) de les experiències analitzades, l'equip tècnic de l'ajuntament ha participat en la realització. Tot i així, el grau d'implicació d'altres actors ha estat divers. A Gavà, Vic i Sabadell el disseny l'ha realitzat exclusivament l'equip tècnic. A Molins de Rei i Manresa també hi ha participat l'equip de govern. A Santa Eulàlia de Ronçana, a banda de l'equip de tècnic i de govern de l'ajuntament, també hi han participat les entitats (però sense centrar-se en cap òrgan concret). A Sant Cugat i Badalona, a banda de l'equip tècnic i de govern, també hi

ha participat un òrgan de participació. En canvi, a Argentona i a Vilassar de Mar els criteris han estat definits exclusivament en el marc d'un òrgan de participació.

Taula 3: Disseny dels criteris any 2016

Municipi	Equip tècnic	Equip de govern	Òrgan de participació
Badalona	X	X	X
Argentona			X
Gavà	X		
Manresa	X	X	
Molins de Rei	X	X	
Vilassar de Mar			X
Vic	X		
Sabadell	X		
Santa Eulàlia de R.	X	X	
Sant Cugat	X	X	X

Elaboració pròpia.

Priorització de les propostes

En la fase de priorització de les propostes, la majoria de les experiències han combinat la votació en línia amb la presencial, i moltes han establert algun condicionant, ja sigui fixant un màxim de propostes que la ciutadania podia votar, demanant un ordre de preferència o limitant l'import o el territori. Pel que fa a qui ha pogut participar en la priorització, la majoria d'experiències han limitat la participació a la ciutadania major de 16 anys i empadronada al municipi. I, en algun cas, s'han realitzat accions específiques de suport per tal d'incorporar ciutadania que habitualment no participa.

La **priorització de les propostes** s'ha dut a terme principalment combinant la forma presencial amb la en línia. Només en dos dels casos (Santa Eulàlia de Ronçana i Vilassar de Mar) la votació només s'ha pogut fer de

forma presencial. A Badalona i a Manresa, en canvi, aquesta només s'ha dut a terme *en línia*.

Per a la part presencial, s'han emprat urnes ubicades als ajuntaments o repartides entre diferents espais municipals com són les OAC o seus de districte i, en alguns casos, el vot presencial ha comptat amb la presència d'un equip tècnic (o consultora) que ha acompanyat i dinamitzat l'acte.

Taula 4: La prioritització de les propostes, any 2016

Municipi	En línia	Presencial	Tots dos (en línia + presencial)
Badalona	X		
Argentona			X
Gavà			X
Manresa	X		
Molins de Rei			X
Vilassar de Mar		X	
Vic			X
Sabadell			X
Santa Eulàlia de R.		X	
Sant Cugat			X

Elaboració pròpia.

A l'hora de fer les **prioritzacions de les propostes** per part de la ciutadania, s'han establert una sèrie de **condicionants**. En la votació, la majoria de municipis (8 dels 10) han fixat un nombre màxim de propostes que la ciutadania podia seleccionar. D'aquests, en la meitat (Argentona, Gavà, Molins de Rei, Vic i Santa Eulàlia de Ronçana) es demanava que també estiguessin prioritzades segons la seva preferència. A Badalona, Molins de Rei i Sabadell els límits eren econòmics i territorials. En canvi, a Sant Cugat, Manresa i Vilassar de Mar la selecció no anava associada a cap condicionament.

Pel que fa a **qui ha pogut valorar**, en 8 de les 10 experiències analitzades per poder votar les propostes havies de tenir més de 16 anys i estar

empadronat al municipi; en un cas (Molins de Rei) l'edat mínima s'ha fixat als 12 anys. I, en el cas de Santa Eulàlia de Ronçana, en tractar-se d'uns pressupostos participatius juvenils, l'edat havia de ser entre els 14 i els 30 anys.

Alguns d'aquests municipis, com Badalona, Gavà o Molins de Rei, han realitzat accions específiques per tal d'incorporar la ciutadania que habitualment no participa, ja sigui perquè són col·lectius més vulnerables o perquè sovint estan poc representats. Aquestes activitats han anat des d'accions concretes amb entitats del territori, contractació de consultores externes per a dinamitzar territorialment el vot o el treball amb IES.

El retorn

El retorn a la ciutadania dels resultats de les prioritzacions s'ha dut a terme combinant el mode presencial amb el en línia i amb el suport dels mitjans de comunicació tradicionals dels municipis. La informació facilitada ha fet referència al nombre de vots, al pressupost, al calendari d'execució i a la distribució territorial de cadascuna de les propostes.

En el gruix d'experiències analitzades, el **retorn dels resultats** de les prioritzacions han combinat el mode *en línia* (webs i xarxes socials) amb el mode presencial (explicació al grup motor, a les entitats, a la Taula de Ciutat, audiències territorials...) i el suport d'altres mitjans de comunicació habituals als municipis (com la ràdio, el butlletí i revistes municipals, bustiades...).

La **informació** tramesa ha contingut generalment les propostes prioritzaes, el pressupost de cadascuna d'aquestes i el calendari aproximat d'execució. En alguns casos, com Molins de Rei, Vilassar de Mar o Sant Cugat també s'hi especificaven resultats de nombre de vots (diferenciant si eren en línia o presencials, i els vots vàlids dels nuls), distribució per territori i unes fitxes específiques desenvolupant el contingut d'aquestes propostes.

Seguiment de les propostes

La major part de les experiències té en compte la necessitat de fer un seguiment de les propostes que han estat seleccionades. Aquest seguiment es planteja en un doble vessant: internament, per part de l'equip tècnic de l'ajuntament; i, externament, amb la ciutadania (ja sigui mitjançant la creació d'un òrgan formalment constituït o mitjançant reunions puntuals).

Per tal de fer el **seguiment de les propostes** seleccionades, la meitat dels processos de pressupostos participatius (Badalona, Molins de Rei, Vic, Sabadell i Sant Cugat) compten amb una doble revisió. Internament, amb els equips tècnics i polítics especialitzats de l'ajuntament; i, externament, ja sigui mitjançant òrgans formalment constituïts (com el Consell de Vila, grup promotor) o amb reunions més informals amb les entitats i la ciutadania del municipi que ha participat en l'experiència.

Tot i així, hi ha tres casos (Gavà, Manresa i Vilassar de Mar) en què no s'ha contemplat cap mena de seguiment. I el cas de Santa Eulàlia de Ronçana, on el mateix col·lectiu jove fa directament el seguiment.

Quan hi ha **òrgans de seguiment**, aquests estan formats per una combinació de l'equip tècnic de l'ajuntament, representants polítics i entitats (majoritàriament AV) i ciutadania a títol individual que ha realitzat les propostes o ha participat en la fase de les valoracions.

Avaluació

Finalment, el gruix de les experiències analitzades han dut a terme una avaluació participada del procés, amb la implicació de l'equip tècnic i/o polític de l'ajuntament i la ciutadania, mitjançant òrgans de seguiment o accions puntuals.

En 8 dels 10 casos analitzats s'ha dut a terme una **avaluació** del procés de forma **participada** (és a dir, no només amb l'equip tècnic o polític de l'ajuntament, sinó comptant també amb la ciutadania) ja sigui a través d'òrgans de seguiment (Consell de Vila, Comissió de Seguiment) o amb qüestionaris en línia, sessions de treball o tallers puntuals (amb AV, entitats, ciutadania a títol individual).

Hi ha municipis com Manresa o Gavà on l'avaluació ha estat només interna. I altres, com Sant Cugat, Badalona, Molins de Rei i Vic, que han combinat (o tenen previst combinar) l'avaluació participada que comentàvem anteriorment amb una avaluació tècnica interna. En algun cas aquesta avaluació s'ha dut a terme amb l'acompanyament d'una consultora externa.

La comunicació

Finalment, l'apartat de comunicació tracta els aspectes relacionats amb la comunicació durant el procés, quins mitjans s'han emprat i el grau de transparència que hi ha hagut.

Les experiències de pressupostos participatius combinen, en les diferents fases del procés, diverses estratègies de comunicació: l'ús dels mitjans municipals tradicionals, Internet, actes presencials i altres mitjans de difusió. En la majoria dels casos, el reglament intern de funcionament dels pressupostos participatius, així com els resultats finals del procés, estan disponibles a la pàgina web de l'ajuntament.

Totes les experiències analitzades combinen diferents **estratègies de comunicació** en les diferents fases del procés: des de l'ús dels mitjans de comunicació municipals tradicionals (ràdio, TV, revista/butlletí municipal); a Internet (com ús de web, xarxes socials, correu electrònic, app); actes presencials (reunions, punts informatius a peu de carrer, estands, fires); o altres mitjans de difusió (com tríptics/díptics, fulletons, cartells, lones, *mailing*).

Fins i tot alguna, com Badalona, amb més recursos, ha confeccionat un pla de comunicació (amb el suport d'una empresa externa) diferenciant 5 grans fases (1a, campanya informativa del procés, que són els pressupostos participatius; 2a, procés de recollida de propostes; 3a, difusió de les propostes que aniran a votació i procés de votació; 4a, promoure les votacions i període de votacions; 5a, retorn dels resultats).

Pel que fa al **reglament intern** de funcionament dels pressupostos participatius, en la majoria d'experiències (7) el document és públic i està penjat a la web de cada municipi. En el cas de Badalona i Sabadell, el reglament intern no s'ha arribat a publicar (o està pendent de publicar) i en els casos de Vilassar de Mar i de Vic actualment no es pot consultar, perquè està en procés de revisió.

Enllaços, pàgines web, documents en línia,... d'interès sobre els diferents projectes

Badalona	http://participa.badalona.cat/
	http://participa.badalona.cat/images/votacio/161025-Dossier-Pressupost-Participatiu.pdf
	http://participa.badalona.cat/images/votacio/manual-usuari-badalona.pdf
Argentona	www.argentona.cat/pressupostparticipatiu
	www.argentona.cat/pressupostparticipatiu2017
Gavà	http://participa.gavaciutat.cat/
	http://obres.gavaciutat.cat/

Manresa	https://www.manresa.cat/web/article/5904-pressupostos-participatius https://www.manresa.cat/web/article/6219-2017
Molins de Rei	http://www.molinsderei.site/participacio/ http://www.molinsderei.site/participacio/proces-participatiu-aportacions-als-pressupostos-participatius-barris-2016/ http://www.molinsderei.site/participacio/propostes/ http://www.molinsderei.site/participacio/formulari-dinscripcio-i-de-propostes-per-als-pressupostos-participatius-per-barris-2016/ http://www.molinsderei.site/participacio/angel-hospital/ (tots els barris) http://www.molinsderei.site/participacio/resultats-projectes-guanyadors/ http://www.molinsderei.site/participacio/wp-content/uploads/2016/07/mapabarris.pdf
Vilassar de mar	http://www.vilassardemar.cat/participacio
Vic	http://participacio.vicentitats.cat/
Sabadell	https://participacio.sabadell.cat/construint_ciutat/
Sta. Eulàlia	www.lataka.cat https://www.youtube.com/watch?v=f41hLfCex98&t=1s https://www.youtube.com/watch?v=JcmlamFqeMU&t=8s
Sant Cugat	http://ambtudecidim.santcugat.cat/ http://ambtudecidim.santcugat.cat/pdf/Presentacio_Pressupostos_Participatius_Sant_Cugat.pdf http://ambtudecidim.santcugat.cat/votacions/pdf/reglament-pressupostos-participatius-2016_17.pdf http://ambtudecidim.santcugat.cat/pdf/resultats-votacions-pressupostos-participatius.pdf

Altres publicacions de la sèrie Benestar i Ciutadania

Eines

- 1 Recull de normativa sobre participació ciutadana en l'àmbit local: Darrera actualització, juliol del 2015
- 2 Guia pràctica per a la realització de polítiques transversals de gènere en l'àmbit municipal: Recull d'experiències positives en educació, joventut, cultura i esports; serveis a les persones i cohesió social; treball i promoció econòmica; sanitat i salut pública; urbanisme, habitatge i mobilitat
- 3 Pobresa energètica a la demarcació de Barcelona: Propostes d'actuació des de l'àmbit local
- 4 Pla local de prevenció de drogodependències: Orientacions per al diagnòstic
- 5 Guia per al desenvolupament de projectes d'horts socials ecològics
- 6 Guia per a l'avaluació de l'impacte dels programes d'horts socials
- 7 Guia per a l'elaboració de plans locals LGBTI
- 8 Reglament tipus de participació ciutadana
- 9 Adjudicació i règim intern de l'allotjament d'urgència
- 10 Els equipaments juvenils: Reflexions, certeses i reptes
- 11 Les mesures alternatives a la sanció econòmica: Guia orientativa per a la implementació
- 12 Guia metodològica per a l'avaluació de les xarxes impulsades per serveis socials
- 13 Situació dels serveis socials bàsics des de la perspectiva de l'educació social
- 14 Situació dels serveis socials bàsics des de la perspectiva del treball social
- 15 Eines de participació ciutadana: Metodologies i tècniques per a l'acompanyament de processos participatius
- 16 Guia per a l'elaboració de protocols davant les violències sexuals en espais públics d'oci
- 17 Serveis per la no discriminació i la igualtat de tracte: Guia orientativa per a la seva implementació
- 18 Un model d'equipament juvenil: Definició i requisits mínims